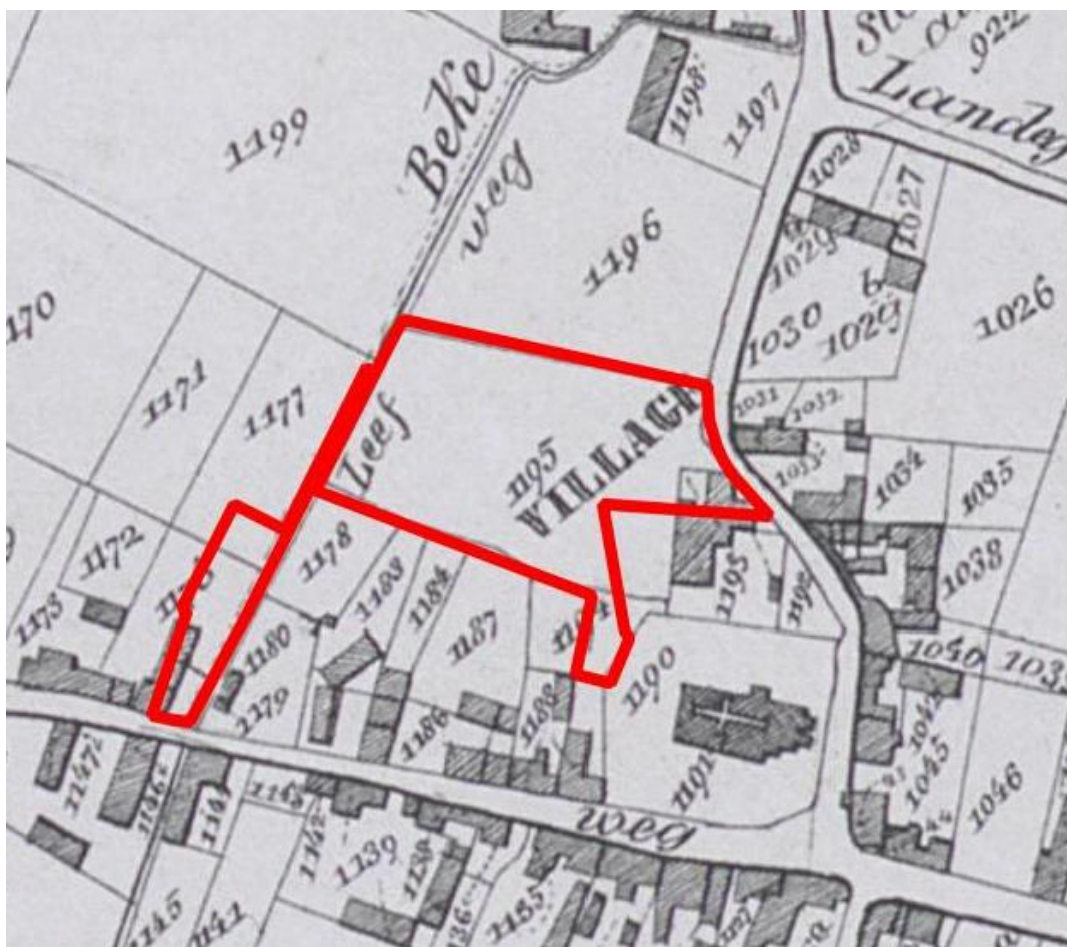

SOLVA

INTERGEMEENTELIJK SAMENWERKINGSVERBAND
VOOR RUIMTELIJKE ORDENING EN SOCIO-ECONOMISCHE EXPANSIE

OUWEGEM - PASTORIETUIN BUURTHUIS EN OMGEVINGSAAANLEG

ARCHEOLOGIENOTA – 2019L219

Poulain M., Deschepper E., Pedé R., Buckens M. & Cherretté B.

SOLVA-ARCHEOLOGIERAPPORT NR 1185

Colofon

Project:

Ouwegem-Pastorietuin, buurthuis en omgevingsaanleg. Archeologienota (bureauonderzoek)
Projectcode – 2019L219
Projectnaam: 17-OUW-OS
SOLVA Archeologierapport 185

Opdrachtgever:

Gemeente Zingem
Alfred Amelotstraat 53
9750 Zingem
Tel. 09 389 01 00

Uitvoerder:

SOLVA
Intergemeentelijk samenwerkingsverband voor ruimtelijke ordening en socio-economische expansie
Gentsesteenweg 1B
9520 Vlierzele
Tel: 053/64 65 20

Auteurs:

Maxime Poulain (tekst)
Ewoud Deschepper (tekst en kaartmateriaal)
Ruben Pede (erkend archeoloog)
Marieke Buckens (kaartmateriaal)
Arne Verbrugge (assistent-aardkundige, controleboringen)
Bart Cherretté (redactie)

Bewaarplaats archeologisch ensemble:

Erkend onroerend erfgoeddepot SOLVA Archeologisch depot, p/a Industrielaan 25B, 9320 Erembodegem
E-mail: archeologie@so-lva.be
Tel: 053/64 65 36

Wettelijk depotnummer: D/2019/12.857/16

The logo for SOLVA features the word "SOLVA" in a bold, serif font. A stylized, curved line resembling a map or a path starts under the 'S' and ends under the 'A', with a small arrowhead pointing to the right.

Afbeelding voorblad: Het projectgebied geprojecteerd op de Poppkaart, 1842-1879 (AGIV).

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

Inhoudsopgave

1	Samenvatting.....	3
1.1	Planmatige context.....	3
1.2	Wettelijk kader	3
1.3	Vraagstelling	3
1.4	Onderzoeksmethode	4
1.5	Resultaten.....	4
2	Verslag van resultaten bureauonderzoek	6
2.1	Beschrijvend gedeelte	6
2.1.1	Aanleiding voor de opmaak van de archeologienota.....	8
2.1.2	Beschrijving van de geplande werken	9
2.1.3	De onderzoeksopdracht	16
2.1.4	Werkwijze en strategie van het vooronderzoek	16
2.2	Assessmentrapport	18
2.2.1	De landschappelijke ligging van het onderzochte gebied en zijn omgeving	19
2.2.2	Het onderzochte gebied en zijn omgeving in zijn historisch kader	46
2.2.3	Het onderzochte gebied en zijn omgeving in zijn archeologisch kader	57
2.2.4	Een datering en interpretatie van het onderzochte gebied.....	58
2.2.5	De verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed.....	59
2.2.6	Lijst der figuren, foto's en bijlagen.....	62
3	Bibliografie.....	64

1 Samenvatting

1.1 Planmatige context

De gemeente Zingem wenst de huidige recreatieomgeving ter hoogte van de Ouwegemstraat, ten noordwesten van de kerk, te vernieuwen. Momenteel is een deel ingericht als park, op een ander deel liggen vier petanquebanen en een gebouwtje voor krulbollen. Het projectgebied bestond oorspronkelijk uit twee delen: een deel langs de Ouwegemsesteenweg (ca. 754 m²) en een deel langs de Ouwegemstraat (ca. 4396 m²). Het deel langs de Ouwegemsesteenweg is momenteel reeds ingericht als parking. Van het programma van maatregelen voor deze werken werden reeds akte genomen in een archeologienota uit 2017¹. De overige werken beschreven in die archeologienota werden echter niet uitgevoerd wegens wijzigingen in de plannen.

Deze archeologienota behandelt de vernieuwde geplande werken, die de aanleg van een buurthuis met kelder en verharding, de heraanleg van een petanquebaan, het verwijderen van twee andere banen, de aanleg van enkele wandelpaadjes in het park en de aanleg van groenzones omvatten.

1.2 Wettelijk kader

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen voor de bouw van het buurthuis en de omgevingsaanleg. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.²

1.3 Vraagstelling

Het projectgebied bevindt zich nabij een historische kern en in de omgeving van de kerk. De **huidige dorpskern** kunnen we als een gebied met relatief hoge densiteit aan occupatie interpreteren. Deze gaat terug tot de (vroeg?) middeleeuwen. Daarom wordt deze bureaustudie opgesteld met het nodige en beschikbare historische kaartmateriaal voor de zone van de dorpskern.

Desalniettemin wordt de **projectzone** zelf, voor zover te achterhalen valt, vooral gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Het terrein ligt nog een deeltje in bebouwde zone maar het grootste deel blijkt op basis van historische bronnen onbebouwd terrein te zijn geweest. De landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied wordt derhalve ook in ogenschouw genomen.

Het doel is informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Er wordt nagegaan of verder archeologisch (voor)onderzoek nodig is op basis van de huidige gegevens.

¹ Poulain, et al. 2017.

² Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2.0 van 1 januari 2017.

1.4 Onderzoeksmethode

In deze archeologienota wordt een **bureauonderzoek met controleboringen** uitgevoerd. Daartoe is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbaar georeferencieerd kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. De bevindingen van de bureaustudie werden verder aangevuld met controleboringen.

Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

1.5 Resultaten

Het **bureauonderzoek** (zie ook figuur 29 voor samenvatting) toont aan dat het projectgebied landschappelijk een interessante positie inneemt, op een heuvelflank langs de Scheldevallei. Gegevens afkomstig van naburige percelen duidt op weinig erosie. Ook historisch betreft het een interessante situatie, gezien de ligging in de omgeving van de parochiekerk en historische kern van Ouwegem. De oudste zekere vermelding van de kerk stamt uit 1123, maar de kerk zou mogelijks kunnen teruggaan tot de vroege middeleeuwen.

Het projectgebied grenst met één 'uitstulping' aan de kerkzone maar het grootste deel van het projectgebied is van de kerk gescheiden door één of meerdere tussenliggende percelen.

Deze ligging geeft desalniettemin een archeologisch-historisch potentieel aan het projectgebied. Het terrein ligt nabij de historische kern. Dorpskommen vormen immers een grote kennislacune binnen de Vlaamse archeologie (cf. Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed).

De historische kaarten wijzen voor de post-middeleeuwse periode op een sterke continuïteit qua stratenpatroon, bebouwing en grondgebruik van de dorpskom. Het grootste deel van het projectgebied was daarbij onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als grasland of tuin. Het deel van het projectgebied langs de Ouwegemsesteenweg was zeker sinds 1830 continu bebouwd door een huis met daarachter een tuin. Ook op het andere deel van het projectgebied stond (een deel van) een gebouw.

In recentere periodes is het terrein echter door omgevingswerken en ombouw tot recreatiezone/park in aanzienlijke mate geroerd (sportveld, vier petanquebanen, een krulbollokaal en een bijgebouwtje, gedeeltelijke asfalt en grindverharding). Op de orthofoto uit 1971 is de begroeiing op het terrein die er ook vandaag de dag nog staat, duidelijk zichtbaar. Ergens tussen 1971 en 1990 wordt het terrein vervolgens verder ingericht, waarbij (een deel van?) de bestaande verhardingen worden aangelegd. Ten slotte werd recent de parking in het zuiden van het projectgebied aangelegd, waarvoor in 2017 reeds een archeologienota werd ingediend.

Het terrein heeft naar aanleiding van de inrichting tot recreatiezone merkbaar afgravingen en ophogingen ondergaan. Op het gedetailleerd hoogtemodel is duidelijk zichtbaar dat er al verschillende antropogene ingrepen hebben plaatsgevonden in het natuurlijk reliëf. Zo is het grasveld deels uitgegraven, en is er ook in het noordoosten van het projectgebied een vermoedelijke afgraving te zien.

Bij de **terreincontrole en controleboringen** kon dit duidelijk bevestigd worden. De controleboringen toonden voor het gehele projectgebied een omvangrijke recente ophoging aan, na voorafgaandelijke afgraving waarbij minstens de A-horizont werd afgegraven, wellicht te wijten aan nivelleringswerken voorafgaand aan de inrichting tot recreatiezone. Tot een diepte van ca. 80 à 110cm kon een pakket met recent puin vastgesteld worden, waarbij een scherpe aflijning waar te nemen viel met de onderliggende zandleembodem.

Daartegenover staat dat het terrein naar aanleiding van de inrichting tot recreatiezone merkbaar afgravingen en ophogingen ondergaan. Het oorspronkelijke reliëf is gewijzigd, maar het is niet duidelijk

in welke mate. Er kan ook nog niet aangetoond worden tot op welke diepte de originele bodemopbouw reeds verstoord is. Bijgevolg kan ervan uitgegaan worden dat dieper gelegen archeologische grondsporen nog steeds aanwezig kunnen zijn.

De geplande werken op het projectgebied zijn van die aard dat ze dieper zullen reiken dan dit ophogingspakket. Het betreft dan de kelder met een relatief grote oppervlakte die op een maximale diepte van 4m aangelegd zal worden. Daarnaast zullen er lokaal ook enkele diepere verstoringen veroorzaakt worden door de verzamel- en infiltratieputten. De impact van de overige omgevingswerken blijft beperkt.

De impact van de werken op de ondergrond is, rekening houdend ook met de nabijheid van het historische centrum (kerk), niet groot, maar ook niet gering. De originele bodemopbouw is met zekerheid reeds verstoord, maar dieper uitgegraven sporen (kuilen, grachten, eventueel begraving) kunnen nog (deels) in situ bewaard zijn. Er is een reële kans op het aansnijden van archeologisch erfgoed, gelet op de locatie.

Aangezien de impact op eventueel archeologisch erfgoed op basis van de bureaustudie niet met zekerheid kan gededd worden, is verder onderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk om maatregelen te definiëren. Dit zal de vorm aannemen van een proefsleuvenonderzoek, in uitgesteld traject. Aangezien het park en de huidige infrastructuur in afwachting van de omgevingsvergunning nog in gebruik blijven, en er ook dient gesloopt te worden, is dit momenteel niet wenselijk/mogelijk.

2 Verslag van resultaten bureauonderzoek

2.1 Beschrijvend gedeelte

Projectcode: 2017D60

Sitecode: 17-OUW-OS

Wettelijk depotnummer: D/2019/12.857/16

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie:

Oost-Vlaanderen, Ouwegem, Ouwegemstraat, Ouwegemsesteenweg (figuur 1).

Bounding box:

punt 1: x=95561,41 / y=178271,81;

punt 2: x=95581,55 / y=178323,92;

punt 3: x=95622,59 / y=178369,24;

punt 4: x=95697,11 / y=178352,88;

punt 5: x=95712,22 / y=178321,15;

punt 6: x=95673,70 / y=178280,37.

Kadastrale gegevens:

Zingem, 2de afdeling, Sectie A, 1174 f, 1176 d, 1195 e, 1195 d, 1193 e/deel (figuur 1).

Topografische kaart: zie figuur 2.

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek

Aard van het onderzoek: bureauonderzoek

Betrokken actoren en specialisten:

-Erkend archeoloog: Ruben Pede (OE/ERK/ARCHEOLOG/2015/00063)

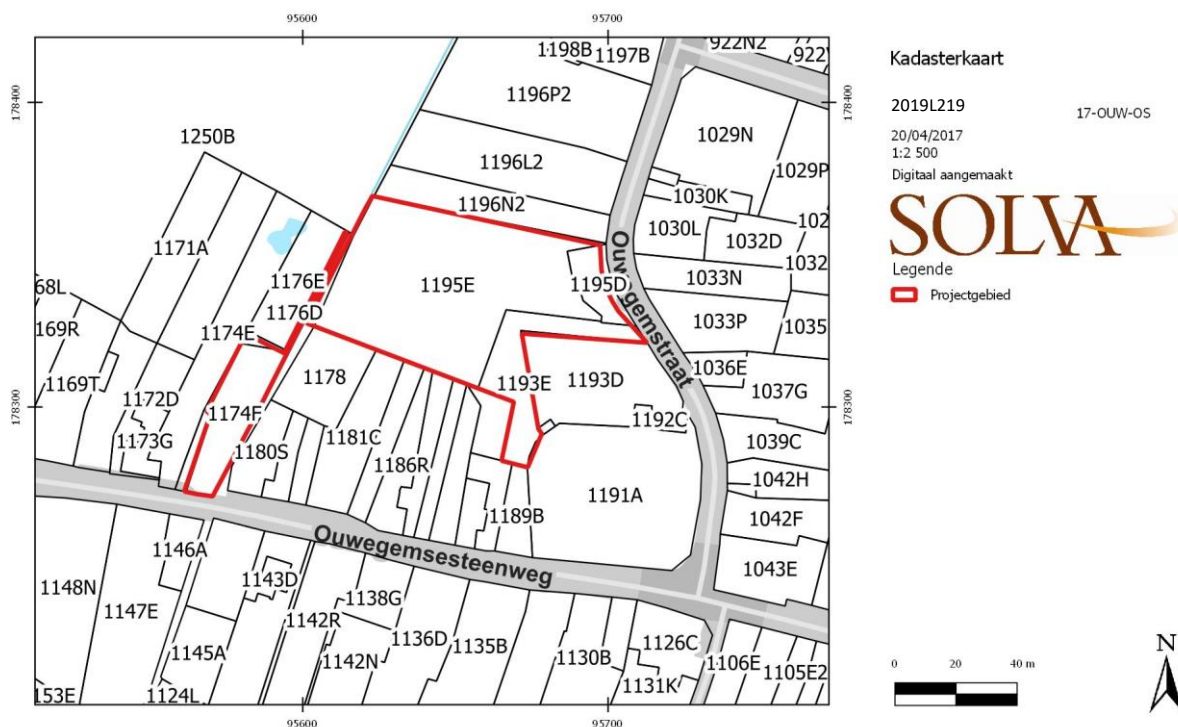
-Tekst: Maxime Poulain & Ewoud Deschepper

-Aanmaak kaartmateriaal: Marieke Buckens & Ewoud Deschepper

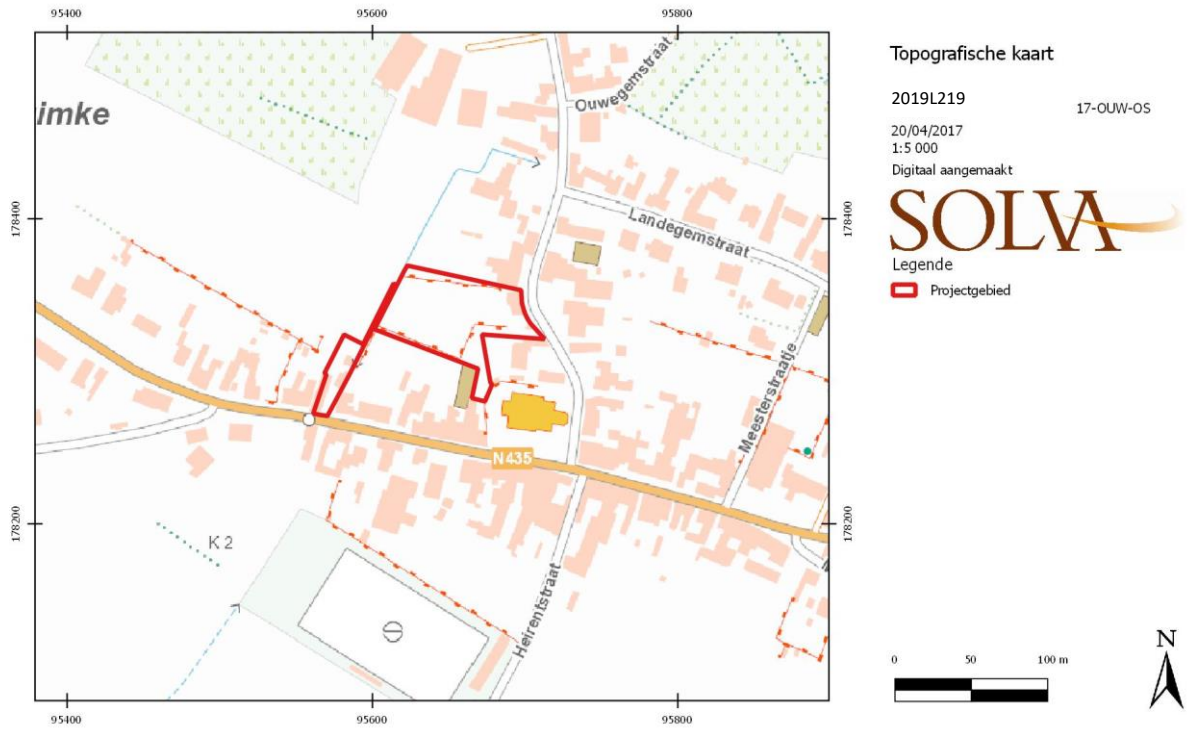
-Redactie: Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering:

Niet van toepassing.

Figuur 1. Uittreksel van het kadastraal plan met de situering van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Figuur 2. Detail van de topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

2.1.1 Aanleiding voor de opmaak van de archeologienota

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m² en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m². De oppervlakte van het projectgebied bedraagt immers ca. 5150 m² en de gezamenlijke oppervlakte van de bodemingrepen ca. 1950 m²

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **stedenbouwkundige vergunningsaanvraag** voor de bouw van het buurthuis en de omgevingsaanleg. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.³

³ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0 van 1 april 2019.

2.1.2 Beschrijving van de geplande werken

2.1.2.1 De bestaande toestand

Het **projectgebied** bestond oorspronkelijk uit **twee delen**: een deel langs de Ouwegemsesteenweg (ca. 754 m²) en een deel langs de Ouwegemstraat (ca. 4396 m²), van elkaar gescheiden door de deels ingebuisde Leefbeek. Het deel langs de Ouwegemsesteenweg is momenteel **reeds ingericht als parking**. Van het programma van maatregelen voor deze werken werden reeds akte genomen in een archeologienota uit 2017⁴. De overige werken beschreven in die archeologienota werden echter niet uitgevoerd wegens wijzigingen in de plannen. Deze archeologienota behandelt daarom de vernieuwde geplande werken op de percelen 1195 e, 1195 d, 1193 e gelegen aan de Ouwegemstraat.

Het deel langs de Ouwegemstraat is ingericht als **recreatief domein**. Het grootste deel, in het westen gelegen, omvat een park met (natuurlijk ontstane, geen aangelegde) paden, een centraal grasland en bomen. Het grasveld heeft een holle vorm (het centrum ligt lager dan de randen, die opgehoogd werden – zie verder).

Het oostelijke deel omvat petanque- en krulbolinfrastructuur. Het gaat om vier petanquebanen, een sportveld en een gebouw met daarin de krulbolbaan, en een bijgebouwtje. Dit deel ligt op 15,50 à 16,50 m TAW. De microtopografie is duidelijk al antropogeen aangepast, vermoedelijk bij de inrichting van het terrein, zoals duidelijk blijkt uit het terreinprofiel. Dit werd bevestigd door controleboringen – zie verder. Tussen de straat en het sportveld ligt een zone in asfalt en grindslag.

Naast het grasveld is ook de zone rond het sportveld geroerd. Ze ligt lager dan de omgeving (zie **Foto 2** en **Foto 3**). Daarnaast is er ook al één verlichtingspaal aanwezig. De hiervoor aangelegde nutsleidingen zullen ook al een zekere verstoring veroorzaakt hebben.

Ten zuiden van het krulbollokaal staat nog een gebouwtje tegen de kerkhofmuur aan. Dit gebouwtje is momenteel in gebruik als sanitaire ruimte, zodat er hier een verstoring verwacht moet worden in functie van de riolering.

⁴ Poulain M., et al., 2017.

De **opbouw** van de bestaande petanquebanen, het krulbollokaal, het sanitaire gebouw, het sportveld en de verhardingen is **niet gekend**. De oppervlakte van de totale bestaande verharding bedraagt ca. 900 m².

Foto 1. Zicht op het bestaande park.

Foto 2. zicht op het bestaande sportveld, de petanquebanen en het achterliggende park.

Foto 3. Zicht op het sportveld, de petanquebanen en achteraan het krulbollokaal. Reliëfverschillen zijn duidelijk waarneembaar.

2.1.2.2 De ontworpen toestand

Zie ook Bijlage 1 en Bijlage 2.

Het project omvat het bouwen van een buurthuis met binnenkrulbolbaan, de herinrichting van het bestaande park en de aanleg van een parking aan de Ouwegemsesteenweg. De geplande ingrepen vinden verspreid doorheen het gebied plaats.

Het **buurthuis** zal bestaan uit drie bouwvolumes waarbij er twee gesloten zijn en één open. De twee gesloten volumes hebben een oppervlakte van 12,42 m x 12,48 m en 7,82 m x 14,42 m (respectievelijk 155,50 m² en 116,29 m²), het open volume van ca. 62 m²). In totaal gaat het dus om een **oppervlakte** van **329m²**. Onder de volledige oppervlakte van de twee gesloten modules van het buurthuis zal ook een **kelderverdieping** aangelegd worden, waardoor de ingreep in de bodem tot ca. 4m diep zal zijn, inclusief een funderingsplaat van 0,30m. Daarnaast zal ook de zone aan de achterzijde van het buurthuis, waar zich één van de petanquebanen bevindt, onderkelderd worden. Hier zal de verstoring nog zo'n 30 cm dieper zijn. De totale oppervlakte van de kelderverdieping zal **ca. 425m²** bedragen.

Het buurthuis krijgt een sanitair blok en zal dus voorzien worden van een riolering. Het gaat hier om een kleine 'huisaansluiting' op het bestaande net onder de Ouwegemstraat. Qua diepte zal deze op ca. 1,00 m onder het maaiveld liggen en aangelegd worden middels een smalle sleuf. Voor het tracé zie **Figuur 4**. Er komen twee wachtbuizen voor regenwater centraal onder het gebouw, de FAE- (afvoer wc's), DWA- en RWA-leidingen komen ten noorden van het gebouw te liggen, net als de nutsleidingen. Verder zullen twee infiltratieputten (5000l en 7500l) en een verzamelput (5000l) geïnstalleerd worden op een maximale diepte van 2,6 tot 2,8m (Figuur 4).

Het **maaiveld** wordt tussen het gebouw en de huidige straat licht **opgehoogd**. Het gaat om een ophoging tot max. ca. 0,40 m.

De **twee bestaande petanquebanen** langs het sportveld en het sportveld zelf worden **opgebroken**. De **andere twee petanquebanen** blijven **behouden**, waarbij de kleinste, meest zuidelijke petanquebaan heraangelegd wordt. Het gaat om een oppervlakte van 3 m x 13 m (39 m²). De opbouw betreft 0,38m, waarbij het ontworpen maaiveldniveau op -0,22m komt te liggen. Rond de baan worden ook keermuren voorzien die lokaal een diepere verstoring zullen veroorzaken.

De **omgeving van het buurthuis** wordt deels verhard, deels heraangelegd met struiken. Qua **verharding** gaat het enerzijds om gebakken klinkers (ca. 206 m²), anderzijds om halfgepolierd beton (ca. 383 m²). Qua opbouw bedraagt deze van de klinkers 0,30 m, deze van het beton 0,38 m. Er wordt ook een pad gelegd van aan het buurthuis tot aan een nieuw te creëren ingang in de kerkhofmuur. Dit pad in gebakken klinkers zal een oppervlakte hebben van ca. 57 m² en een opbouw van 0,30 m diep.

Naast de zuidelijke petanquebaan zal een **berging** geplaatst worden, met een oppervlakte van 9m². De fundering hiervoor heeft een opbouw van 0,20m met uiteinden die dieper komen tot ca. 0,50m.

Wat het **park** betreft, wordt de bestaande toestand zoveel mogelijk behouden. Daarnaast worden er ook verharde paden aangelegd in gebakken klinkers (ca. 208 m²). De opbouw van deze paden bedraagt ook 0,41 m. Naast de paden zal tevens een beperkte sleuf getrokken worden van ca. 50cm diep voor de leiding van de padverlichting.

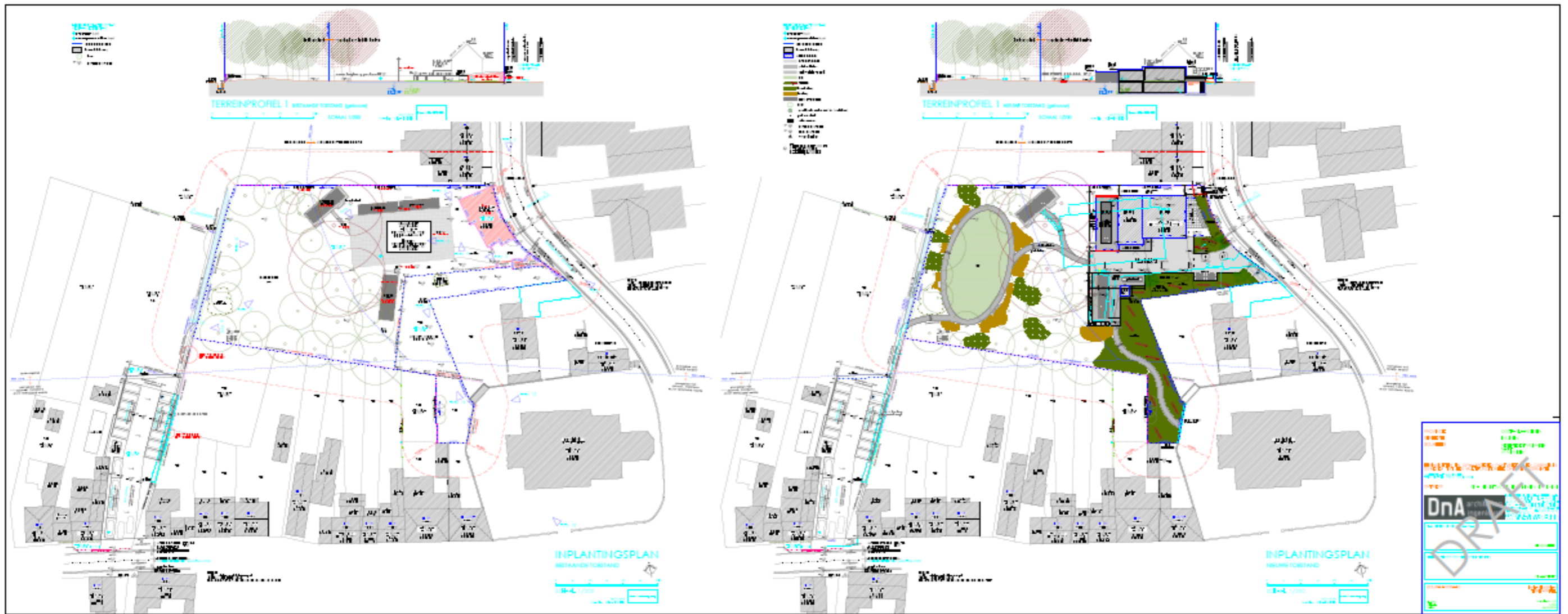
De **Leefbeek** is momenteel al deels ingebuisd en overwelfd maar ligt langsheen het projectgebied nog open. Ze zal verder ingebuisd worden over een afstand van ca. 30 m, te vertrekken van aan de huidige inbuizing en overwelfing vanaf de Ouwegemsesteenweg.

Samenvattend:

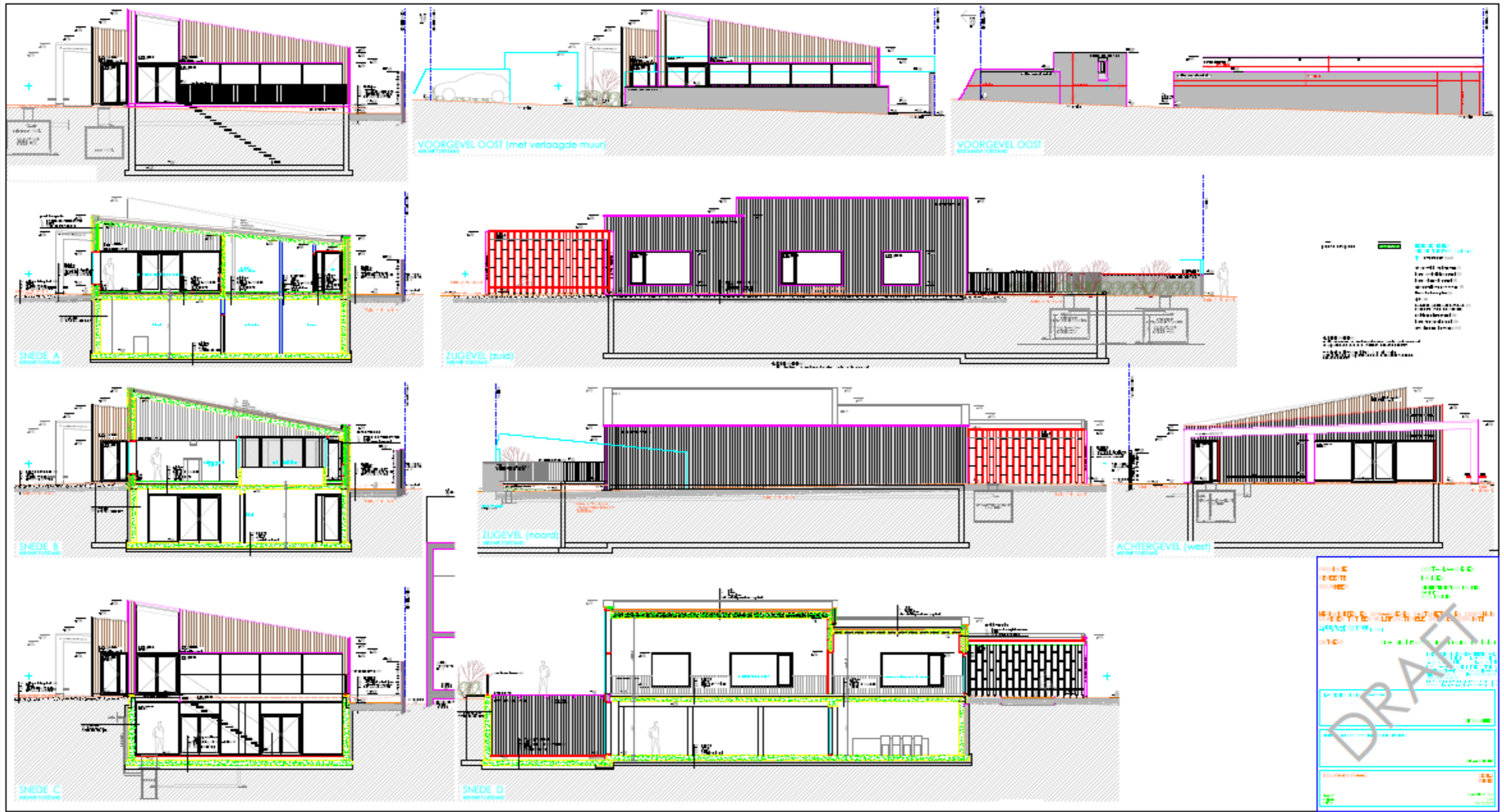
De bestaande sportinfrastructuur wordt grotendeels uitgebroken en er wordt een nieuw buurthuis aangelegd (329 m²). Dit buurthuis krijgt nuts- en rioleringsaansluitingen en een kelder. Rondom het buurthuis komt een verharding en in het park worden nieuwe paden aangelegd. Het gaat grotendeels om een aanleg in gebakken klinkers (ca. 414 m²) met een opbouw van 0,30 m, deels ook om een aanleg

in halfgepolierd beton (ca. 383 m²) met een opbouw van 0,38 m. Twee bestaande petanquebanen blijven behouden, waarbij er één wel verlaagd wordt.

De totale **oppervlakte** van de geplande bodemingreep bedraagt zo **ca. 2120 m²**, **verspreid** over de zone van en rond het buurthuis en het park. De gemiddelde diepte van de geplande werken zal maximaal 0,40 m bedragen, met uitzondering van de kelder.

Figuur 3. Volledig inplantingsplan van de bestaande en ontworpen toestand, principesneden van de opbouw en terreinprofielen van de bestaande en ontworpen toestand (DnA architecten-ingenieurs). Voor een gedetailleerde versie, zie bijlage 1

Figuur 4. Snedes buurthuis (DnA architecten-ingenieurs). Voor een gedetailleerde versie, zie bijlage 2

2.1.3 De onderzoeksopdracht

2.1.3.1 *Vraagstelling*

Het bureauonderzoek ten behoeve van de vergunningsaanvraag voor de werken heeft tot doel om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Welke gebruiksevolutie kende het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?
- Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

2.1.3.2 *De randvoorwaarden*

Niet van toepassing.

2.1.4 Werkwijze en strategie van het vooronderzoek

2.1.4.1 *Motivering van de onderzoeksstrategie, -methoden en -technieken*

Strategie

Het projectgebied bevindt zich vlakbij een historische kern en in de omgeving van de kerk. De **huidige dorpskern** kunnen we als een gebied met relatief **hoge densiteit** aan occupatie interpreteren. Deze gaat terug tot de (vroeg?) middeleeuwen. Daarom wordt deze bureaustudie opgesteld met het nodige en beschikbare historische kaartmateriaal voor de zone van de dorpskern.

Desalniettemin wordt de **projectzone** zelf, voor zover te achterhalen valt, vooral gekenmerkt wordt door een **lage densiteit** aan bebouwing in het verleden. De landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied wordt derhalve ook in ogenschouw genomen.

Dit bureauonderzoek moet uiteindelijk leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder vooronderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) op het projectgebied noodzakelijk zijn.

Methoden en technieken

Daartoe is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbare georeferentie kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Bijkomend werden controleboringen uitgevoerd. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

2.1.4.2 *Organisatie van het bureauonderzoek*

Alle hieronder vernoemde bronnen zijn geconsulteerd door Maxime Poulain en Ewoud Deschepper. De opmaak van de figuren gebeurde door Marieke Buckens en Ewoud Deschepper. Inhoudelijke afwegingen en keuzes zijn in overleg geschied tussen Maxime Poulain, Ewoud Deschepper, Ruben Pede en Bart Cherretté. Controleboringen werden uitgevoerd door Arne Verbrugge (assistent-aardkundige).

2.1.4.3 *Aspecten waarvoor het advies van specialisten werd ingeroepen*

Niet van toepassing.

2.1.4.4 Aspecten waarvoor algemene wetenschappelijke advisering werd ingeroepen

Niet van toepassing.

2.1.4.5 Motivering van de geselecteerde bronnen

Tijdens het bureauonderzoek is een analyse gemaakt van de **bodemsoorten**. Daarnaast werd onderzocht waar mogelijk afgedekte bodems en/of resten uit de prehistorie of jongere periodes kunnen verwacht worden. De aardkundige gegevens zijn online opgezocht via de Bodemverkenner (www.dov.vlaanderen.be) en de Geopunt-kaart (www.geopunt.be), de kaarten zelf zijn geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van deze kaarten is de Databank Ondergrond Vlaanderen.

Het belangrijkste beschikbare **historisch kaartmateriaal** werd vooral geraadpleegd om de grondgebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Deze informatie uit het historische kaartmateriaal kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel oudere bodemarchief. Het historisch kaartmateriaal is gegeorefereerd geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van het kaartenmateriaal is het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen.

Voor het archeologisch kader werd de Centrale Archeologische Inventaris (**CAI**) geraadpleegd, alsook de beschikbare literaire bronnen.

De **ontwerpplannen** zijn door Gemeente Zingem ter beschikking gesteld.

De terreintoestand werd geëvalueerd door een **plaatsbezoek** en **controleboringen** (zie verder).

Alle gegevens werden hierna samengebundeld in voorliggende archeologienota.

2.2 Assessmentrapport

2.2.1 Methoden, technieken en criteria

Het assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het **bureauonderzoek**: dit zijn al de relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

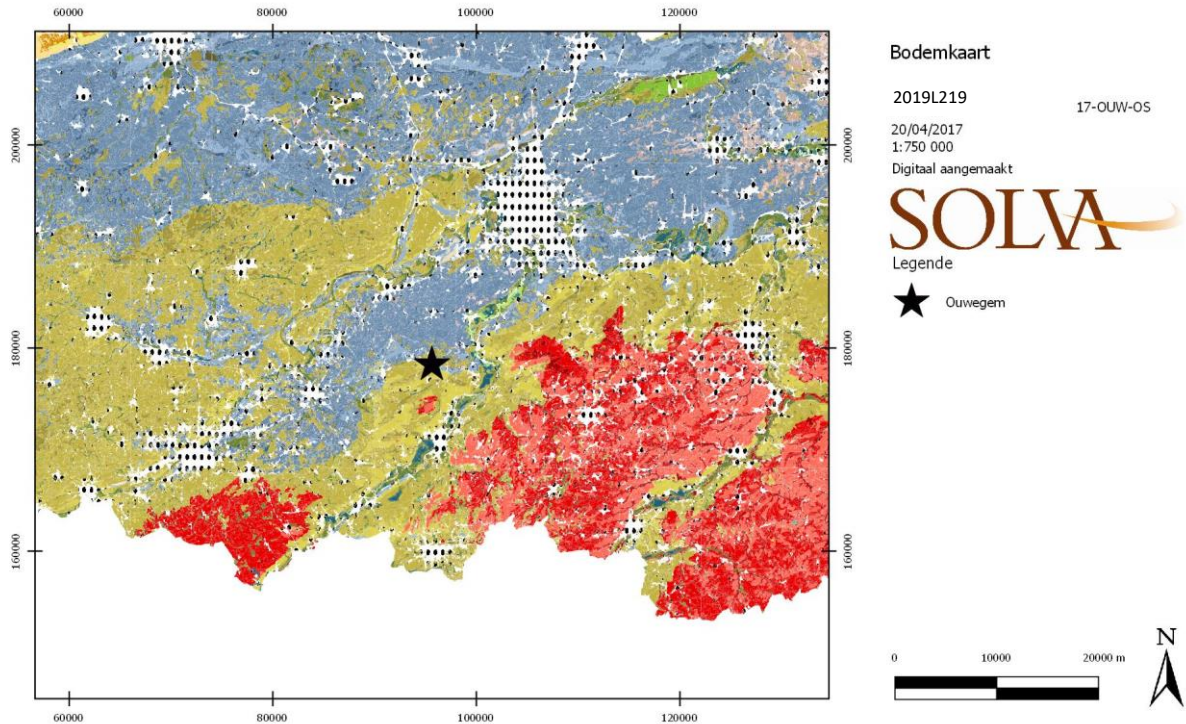
2.2.2 Conservatie-assessment

Alle gegenereerde data die in het kader van deze archeologienota tot stand komen, worden door SOLVA digitaal bewaard op een centrale server die dagelijks “in-huis” wordt geback-up’t en off-site wordt gekopieerd. Alle gegenereerde data en rapporten zijn geïntegreerd in de SOLVA-Archeologiedatabank raadpleegbaar. Een conservatie-assessment voor vondsten of stalen is bij dit bureauonderzoek niet van toepassing.

2.2.3 De landschappelijke ligging van het onderzochte gebied en zijn omgeving

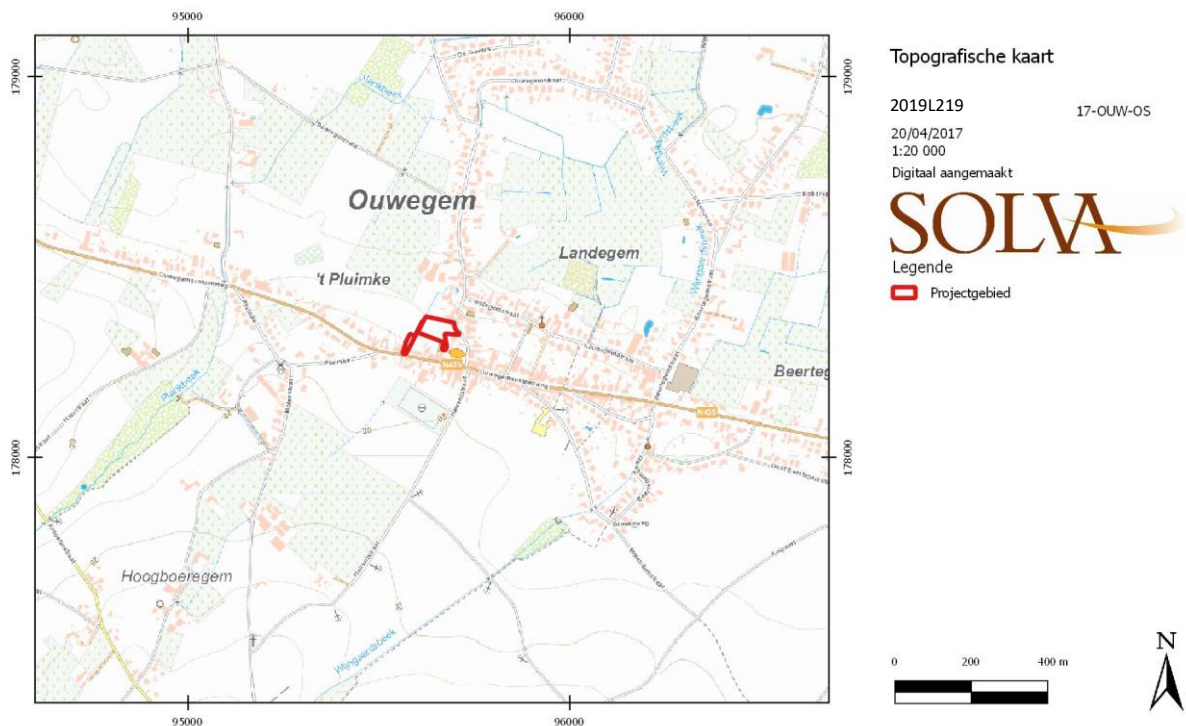
2.2.3.1 Algemene landschappelijke en geografische situering

Ouwegem (Zingem) is gesitueerd in het zuidwesten van de provincie Oost-Vlaanderen, in de **Scheldevallei**, op de overgang van zand- naar zandleembodems (**Figuur 5**). De deelgemeente zit als een wig gedreven in Huise, eveneens een deelgemeente van Zingem.

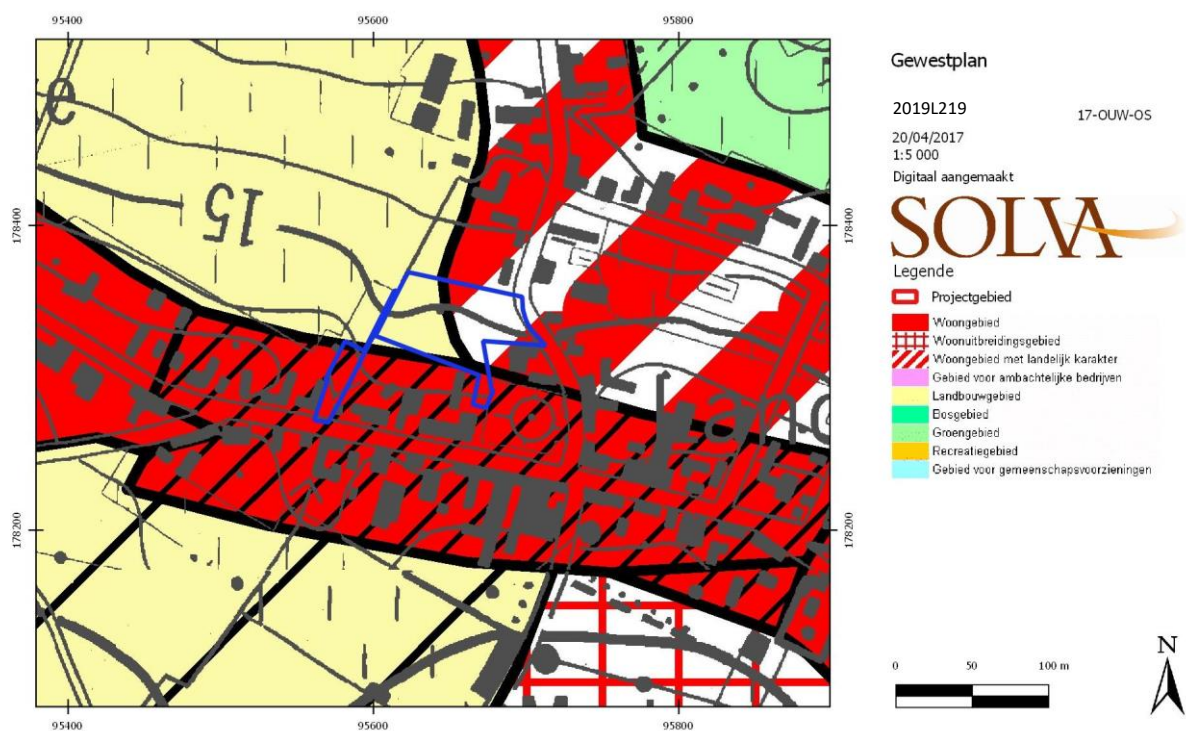

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de bodemkaart (aangegeven met ster). Blauw: zandstreek, geel: zandleemstreek, rood: leemstreek (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

Het projectgebied situeert zich in een **bebouwde omgeving**, in de dorpskern van Ouwegem. Ten oosten wordt het projectgebied begrensd door de Ouwegemstraat, ten westen door de Leefbeek en ten zuiden door de Ouwegemsesteenweg (**Figuur 6**). Ten zuidoosten ligt de parochiekerk van Ouwegem.

Figuur 6. Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Figuur 7. Het gewestplan met de positie van het desbetreffende terrein (Departement Ruimte Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

De zoneringsgegevens zijn van dien aard dat de desbetreffende percelen volgens het Gewestplan 11 Oudenaarde (goedgekeurd op 24/02/1977) gelegen zijn in drie verschillende zones, met name woongebied met een landelijk karakter, woongebied met cultureel, historische en/of esthetische waarde, en landbouwgebied. De grenzen tussen deze 3 zones zijn te zien op het inplantingsplan (Figuur 7). De Ouwegemstraat, waarlangs de percelen met nummers 1195 e, 1195 d, 1193 e/deel gelegen zijn,

is een buurtweg. De Ouwegemesesesteenweg (N435), waarlangs de percelen met nummers 1174 f, 1176 d gelegen zijn, is een gewestweg. Er is geen BPA of RUP van kracht.

2.2.3.2 Aardkundige en hydrografische situering

2.2.3.2.1 Algemene geologische en geomorfologische schets van de regio⁵

De Scheldevallei waarbinnen het projectgebied is gesitueerd, is gelegen in het zogenaamde **pleistoceen riviervalleiendistrict**, i.e. de gebieden die **geologisch/geomorfologisch** geassocieerd kunnen worden met de Pleistocene vallei van de Vlaamse Vallei, dat onder meer gekenmerkt is door alluviale kleibodems en een vrij vlakke tot licht golvende topografie.

In het gehele gebied van het Pleistoceen riviervalleiendistrict rusten jong-Quartaire afzettingen op een Tertiair substraat. De deklaag bestaat uit Quartaire niveo-eolische afzettingen van de laatste ijstijd (Weichsel), rustend op subhorizontale, oorspronkelijk zwak naar het noorden hellende, mariene Tertiaire lagen. Het reliëf is er nagenoeg vlak, met uitzondering van lokaal microreliëf van dekzandruggen, heuvels, ruggen, kouters, lage beekdepressies. Zowat overal komt een permanente grondwatertafel voor. Een fijn vertakte hydrografie komt voor, die veelal door menselijk ingrijpen sterk werd gewijzigd.

Er komen vooral zandgronden, lemig-zandgronden en licht-zandleemgronden voor. De uitlopers van het Pleistoceen riviervalleiendistrict, zoals de onmiddellijke regio waarbinnen het projectgebied is gesitueerd, wordt gedomineerd door fluviatiele afzettingen. Dit verklaart de iets zwaardere textuur in deze uitlopers, hoewel hier (bovenop) eveneens eolisch dekzand werd afgezet.

De belangrijkste processen uit de ontstaansgeschiedenis van het Pleistoceen riviervalleiendistrict situeren zich in de eerste helft van het Quartair, namelijk het Pleistoceen. Tijdens de afwisseling van ijstijden en tussenijstijden werd in verschillende fasen een enorme vallei, de zogenaamde 'Vlaamse Vallei' uitgeschuurd en herhaaldelijk opnieuw gevuld. In de Weichsel-ijstijd volgde een nieuwe uitschuring van het bekken, dat in het Tardiglaciaal (na de laatste ijstijd) opnieuw volledig werd opgevuld door eolische dekzandafzettingen en door fluviatiele afzettingen, die door de smeltwaters werden aangevoerd en in de rivieren bezonken. Gaandeweg ontwikkelde zich veenvorming.

De alluviale vlakten werden verder opgevuld als gevolg van de stijgende zeespiegel en later ook door de toenemende erosie na de prehistorische en historische ontbossingen. Momenteel is de geul van de Vlaamse Vallei niet meer zichtbaar in het landschap; ze is volledig toegesedimenteerd. Bovenop de Pleistocene rivierafzettingen werden tijdens het Holoceen recente riviersedimenten afgezet, die vaak gekenmerkt worden door een complexe samenstelling van klei, leem, zand en grind.

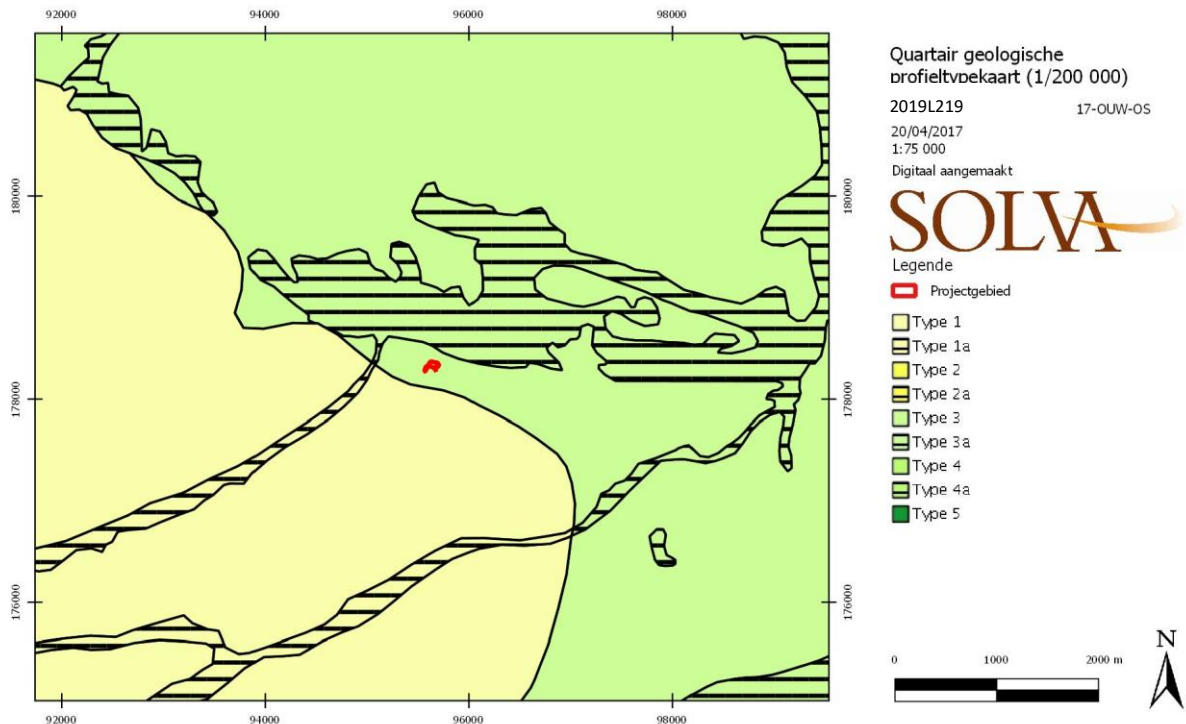
In de Vlaamse vallei komen vrij veel landschappelijke en hydrografische relictten zoals loopwijzigingen en afgesneden meanders voor. De zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei vormt een brede zandige vlakte, gelegen op een gemiddelde hoogte van 10 m TAW, ontstaan tijdens het fluvioperiglaciaal Weichseliaan. De Holocene insnijding van de Schelde heeft een algemene zuid-noord trend. De alluviale vallei is lager gelegen met een hoogte die meestal lager ligt dan 10 m TAW, en is opgevuld met alluviale afzettingen. De morfologie van de alluviale vallei is vrij vlak. Enkele donken komen als opwelvingen (slechts een paar meter hoog) voor.

Bodemkundig domineren in het alluviaal gebied de matig tot zeer sterk gleyige zandleem-, leem-, veen en vooral klei- en zware kleigronden domineren. Veelal rusten ze op een zandige ondergrond, op sterk en zeer sterk gleyige, uitgebrikte, lemige en kleiige gronden, inclusies van gereduceerde kleigronden met venige bovengrond, matig droge tot natte lichtzandleemgronden met zandige ondergrond.

⁵ We baseren ons voor deze beschrijving op de definitie en karakterisering van de ecodistricten in Vlaanderen. In het concept 'ecodistrict' worden diverse geologische, geomorfologische, bodemkundige, hydrografische en historisch-geografische aspecten, die ook een determinerende invloed hebben gehad op het menselijk handelen in het verleden, in relatie tot elkaar besproken: Sevenant *et al.* 2002.

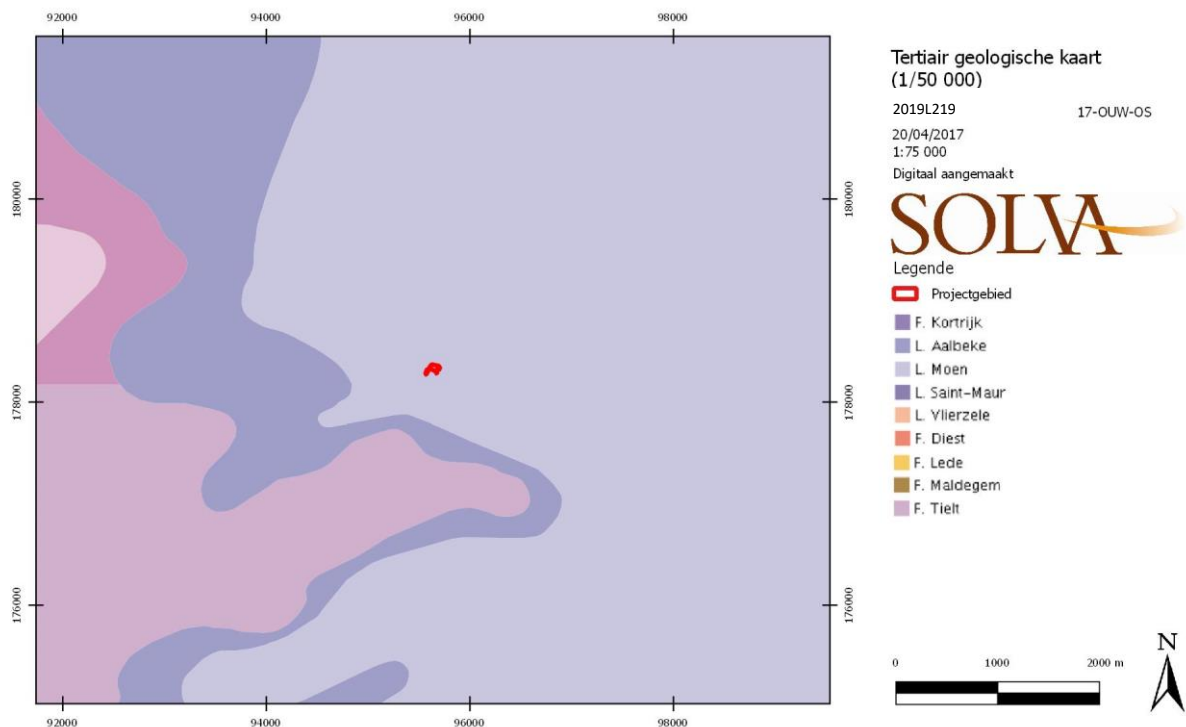
De leemgronden nemen de grootste oppervlakte van de alluvia in. De zandleemgronden liggen verspreid in de valleien. De licht-zandleemgronden vormen smalle stroken in de Scheldevallei (oeverwallen, donken). De veengronden beperken zich tot enkele kleine of grotere vlekken.

2.2.3.2.2 Het projectgebied

Figuur 8. De Quartaire geologische profieltypekaart (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

De Quartaire geologische profieltypekaart (Figuur 8) karakteriseert het terrein als geen Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (type 3).

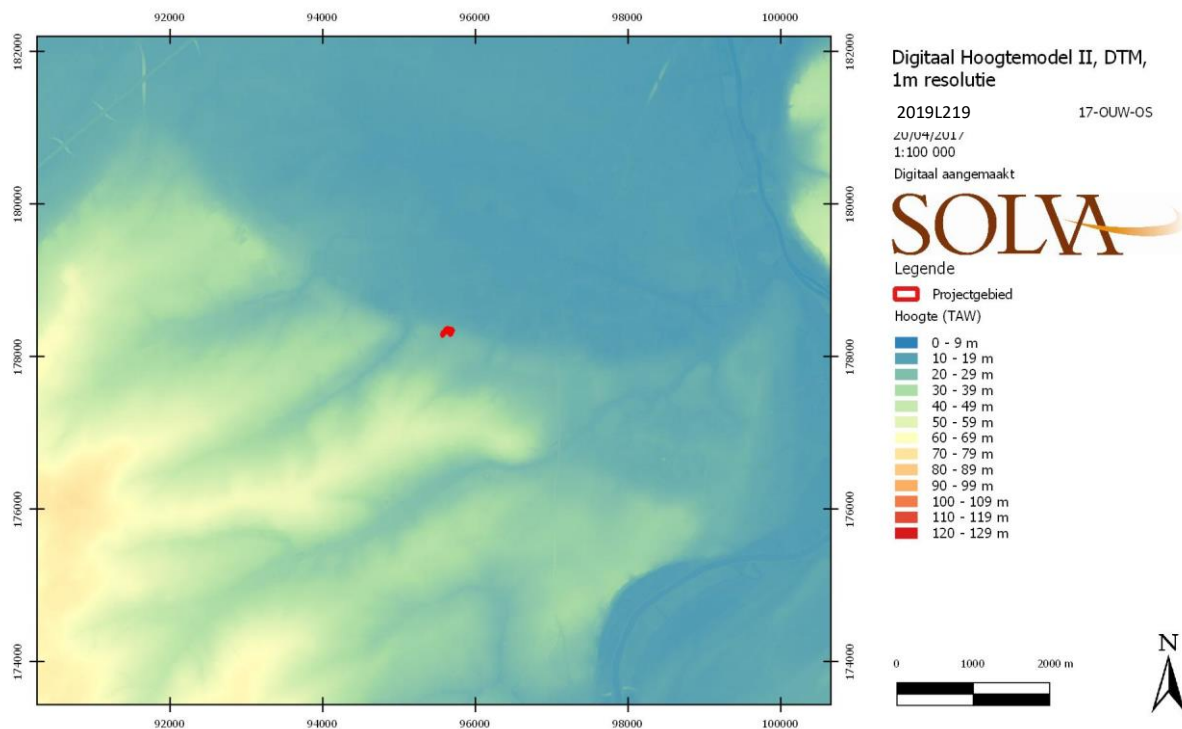
Figuur 9. De Tertiaire geologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

Op de **Tertiair geologische** profieltypekaart (**Figuur 9**) is te zien dat het projectgebied gelegen is op de Formatie van Kortrijk, meer bepaald op het Lid van Moen, met andere woorden, grijze klei tot kleihoudend silt (kleilagen; *nummulites planulatus*).

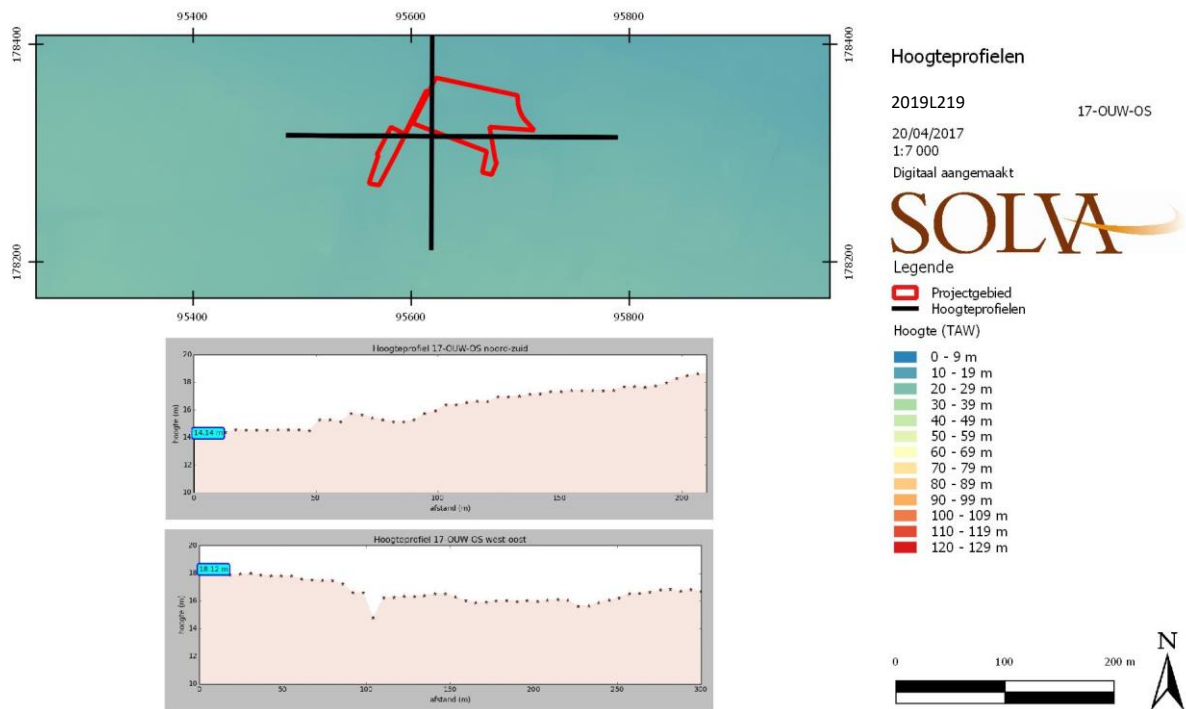
Voor het gebied is **geen geomorfologische kaart** beschikbaar.

2.2.3.3 Fysisch-geografische gegevens

De site situeert zich tussen de ca. 14 en 18 m TAW (**Figuur 10**). Zoals onderstaand hoogtemodel aangeeft, ligt het projectgebied op de rand van de vallei die uitgeschuurd is door de Schelde met het hoger gelegen interfluvium van Leie en Schelde. De doorsnedes op dit hoogtemodel (**Figuur 11**) tonen in west-oostelijke richting een verval van 18,07 TAW tot 16,71 m TAW. Van noord naar zuid klimt de topografie van 14,15 m TAW tot 18,64 m TAW. Het projectgebied bevindt zich aldus op een **helling** die stijgt in zuidwestelijke richting.

Figuur 10. Hoogtekaart met ligging van het projectgebied in de Scheldevallei (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m; eigen bewerking).

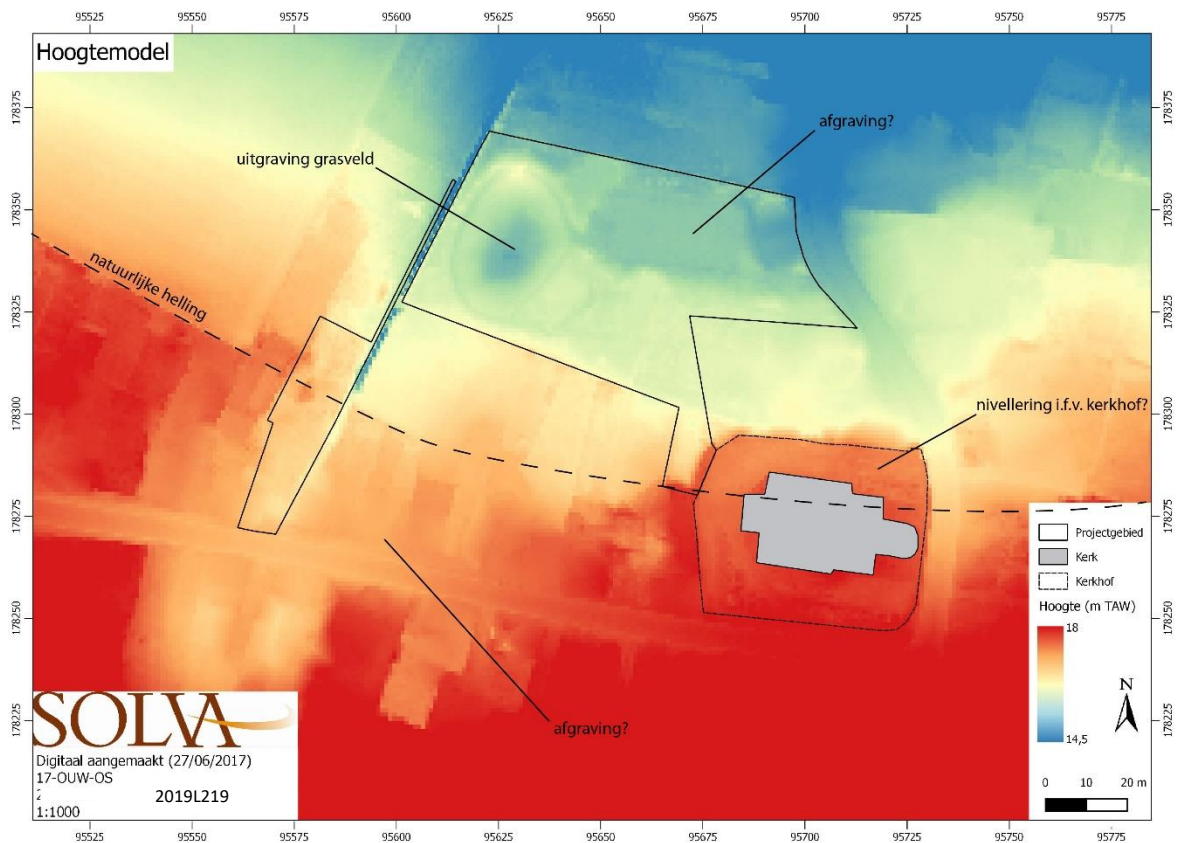
Figuur 11. Hoogtemodel van het terrein; dwarsdoorsnede op het terrein van het noorden naar het zuiden en het westen naar het oosten (AGIV).

Een gedetailleerde hoogtekkaart van het projectgebied toont dat er in het verleden (wellicht bij de aanleg tot recreatiezone/park) al een **antropogene ingreep in het natuurlijke reliëf** heeft plaatsgevonden (**Figuur 12**).

Zo lijkt er ten westen van de kerk een afgraving plaatsgevonden te hebben, net als in het projectgebied zelf. De afgraving in het noordoosten van het projectgebied, alsook de holle vorm van het grasveld kan waarschijnlijk wel in verband gebracht worden met de aanleg van de sportinfrastructuur en het krulbollokaal. Voor een uitgebreidere beschrijving verwijzen we naar hoofdstuk 2.2.3.5., betreffende terreinbezoek en controleboringen.

De Leefbeek is duidelijk ingegraven maar dit is in verband te brengen met de (recente?) inbuizing en overwelving van deze beek. Ook het kerkhof vormt een anomalie in de natuurlijke topografie. Het kan hier enerzijds gaan om een gebied dat omwille van het feit dat er een muur (kerkhofmuur) rond staat, zijn oorspronkelijke topografie behouden heeft en dat de omgeving, bijvoorbeeld door erosie, gedaald is qua hoogteligging. Een meer plausibele verklaring⁶ is dat er binnen het kerkhof verschillende ophogingen hebben plaatsgevonden in functie van de begravingen, waardoor het kerkhofareaal hoger komt te liggen dan de omgeving.

⁶ De potentiële bodemerosiekaart wijst namelijk op een zeer laag erosie-risico, waardoor erosie op deze helling minder aannemelijk is.

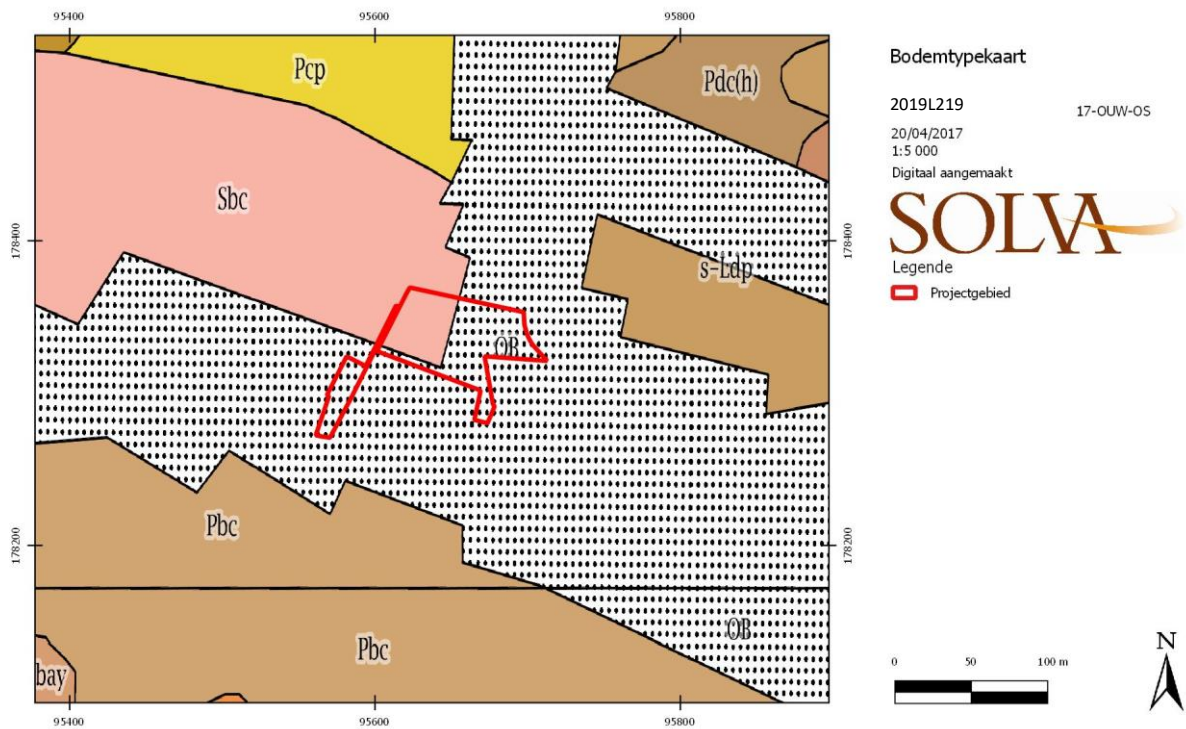
Figuur 12. Gedetailleerd hoogtemodel van het projectgebied (AGIV; Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m resolutie; eigen bewerking).

Het feit dat het kerkhof hoger ligt dan de directe omgeving is ook goed te zien op foto's van de bestaande situatie (**Foto 4**).

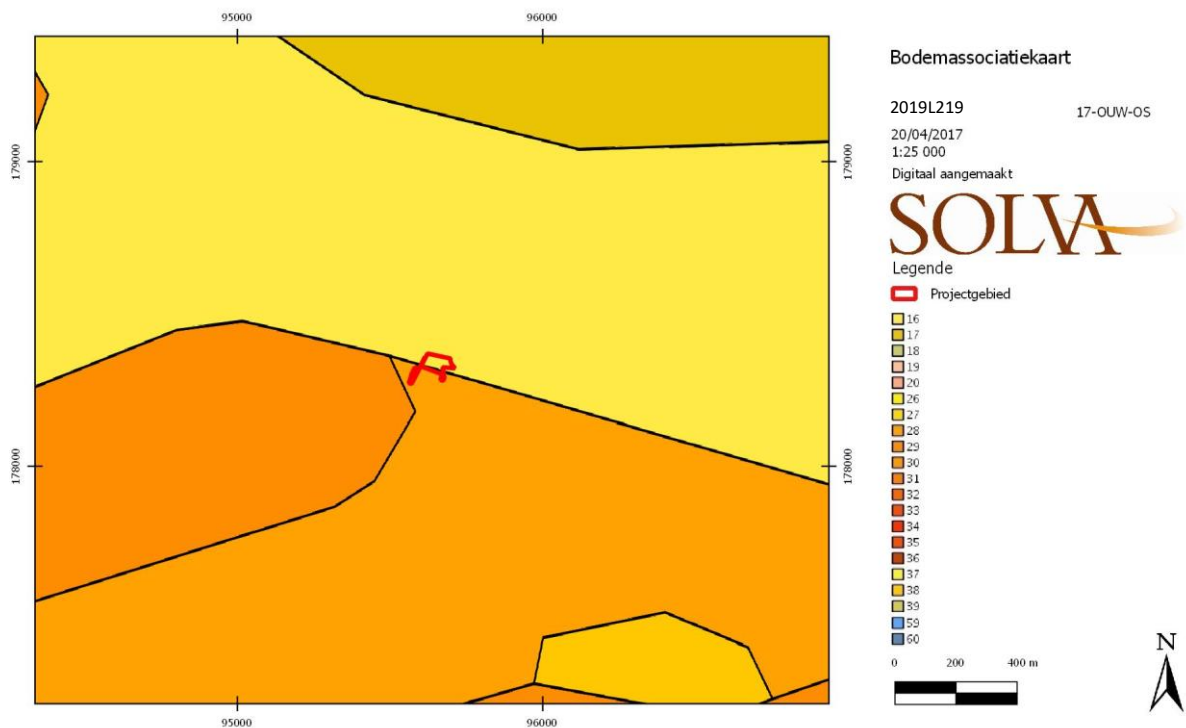
Foto 4. Zicht op de trap van het kerkhof en het kerkhof vanuit de Ouwegemstraat (Google Streetview; beeld uit augustus 2009, geraadpleegd 27-06-2017).

Het projectgebied positioneert zich volgens de **bodentypekaart (Figuur 13)** grotendeels op **bebouwde gronden (OB)**. Het noordwestelijke deel is ingekleurd als Sbc, zijnde **droge lemige zandbodem** met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De omliggende bodems zijn s-Ldp (matig natte **zandleembodem** zonder profiel) en Pbc (droge licht **zandleembodem** met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont).

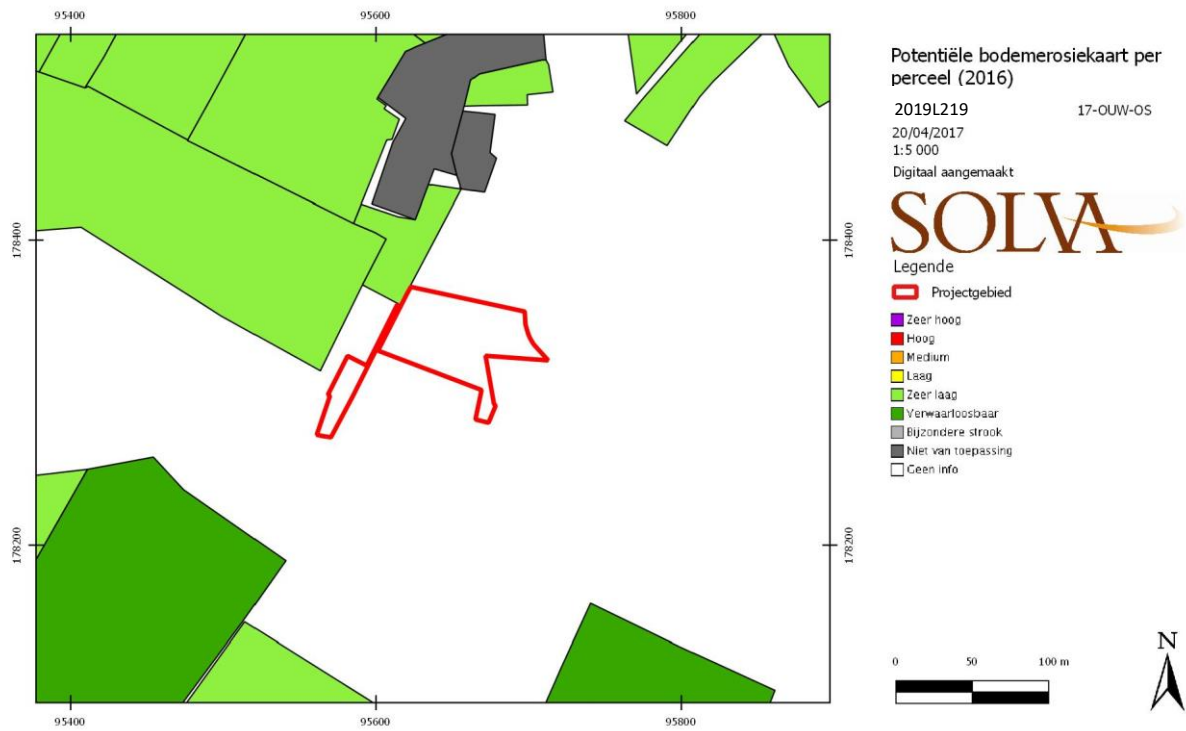
Figuur 13. De bodemtypekaart met de positie van het desbetreffende projectgebied (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

De bodemassociatiekaart (Figuur 14) toont dat het projectgebied enerzijds geassocieerd wordt met droge zand- tot licht-zandleemgronden met kleur B horizont of met textuur B horizont (geel) en **droge zandleemgronden** met textuur B horizont of met verbrokkelde textuur B horizont (lichtoranje).

Figuur 14. Bodemassociatiekaart van het projectgebied (Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS).

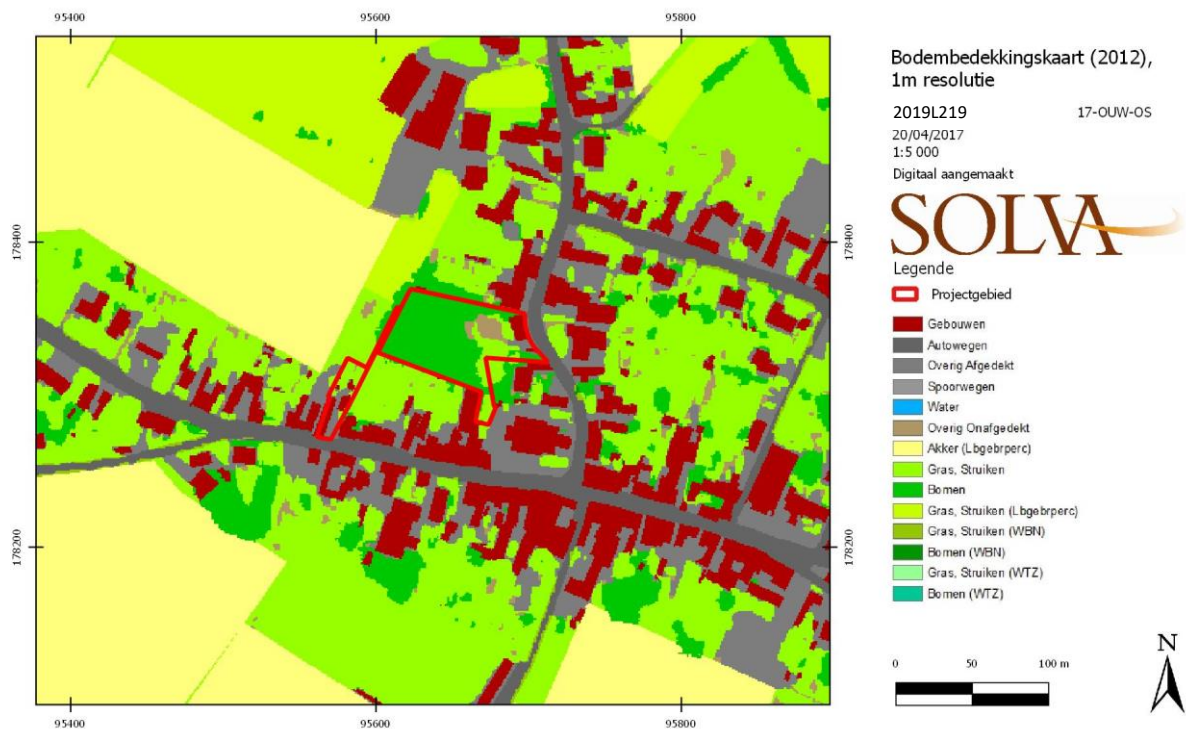
De **bodemerosiekaart** geeft geen informatie met betrekking tot het projectgebied zelf (**Figuur 15**). In de onmiddellijke omgeving zijn er echter zeer lage tot verwaarloosbare waarden.

Figuur 15. De bodemerosiekaart (AGIV, geraadpleegd via WMS).

2.2.3.4 Grondgebruik

De **bodembedekkingskaart (Figuur 16)** geeft aan dat het projectgebied ondanks zijn locatie in het dorpscentrum een ruraal karakter heeft bewaard. Het perceel 1147F is heden volledig verhard. Percelen 1195D en E zijn deels verhard door zones voor recreatie. De noordwestelijke zone heeft een bosrijke vegetatie. Een gedetailleerde beschrijving van de bestaande infrastructuur binnen het projectgebied is te vinden in Hoofdstuk 2.1.2.1.

Figuur 16. De bodembedekkingskaart (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Foto 5. Luchtopname van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

2.2.3.5 Specifieke bijkomende terreingegevens: terreinbezoek en controleboringen

2.2.3.5.1 Administratieve gegevens

Uitvoeringstermijn: 05-07-2017 (terreinbezoek, boring en analyse boring)

- Aard van het onderzoek: terreinbezoek en controleboring
- Betrokken actoren: Arne Verbrugge

De overige administratieve gegevens zijn dezelfde als de administratieve gegevens van het bureauonderzoek.

2.2.3.5.2 Onderzoeksopdracht

De gegevens van het digitaal hoogtemodel en de hoogteprofielen (cf. *supra*) van het projectgebied, doen vermoeden dat het onderzoeksgebied in het verleden door de mens is aangepast. Om het vermoeden dat het onderzoeksgebied in het verleden onderhevig was aan wijzigingen en om de precieze aard ervan aan te tonen, is een **plaatsbezoek** gedaan en werden **controleboring** op het terrein uitgevoerd.

Dit had als doel een antwoord te formuleren op onderstaande **onderzoeksvragen**:

- Hebben er in het verleden terreinwijzigingen plaatsgevonden op het onderzoeksgebied?
- Wat is de aard van deze eventuele bodemingrepen (afgraving/ophoging)?
- Hoe diep werd de bodem verstoord?
- Heeft deze eventuele terreinwijziging gevolgen voor de bewaring van eventueel aanwezige archeologische sporen?

2.2.3.5.3 Beschrijving van de werkwijze en strategie van het plaatsbezoek en de controleboringen

Op het terrein werd een globaal plaatsbezoek gedaan en werden 5 boringen uitgevoerd. Dit gebeurde door Arne Verbrugge met een edelmanboor (diameter 7 cm).

Het boorprofiel werd tegen een egale en neutrale achtergrond gefotografeerd. De boorgegevens zijn verwerkt in een boorlijst (zie bijlage 3). De interpretatie is uitgevoerd door Arne Verbrugge.

2.2.3.5.4 Assessmentrapport

Een terreinbezoek vond plaats op 05-07-2017 door Arne Verbrugge en Sami Belbachir. Het terrein wordt hierbij in vier zones opgedeeld (zie figuur x).

Figuur 17 Vier zones zijn afgebakend tijdens het terreinbezoek.

Zone 1

Zone 1 is de zone van het bestaande verharde sportveld. Dit is verhard met betondallen. Ten oosten van het veld ligt een gebouwtje en ten zuiden een petanqueveld. Tegen het gebouw ligt een ondergrondse waterafvoer (foto x). Tussen de gebouwinfrastructuur en het sportveld is een duidelijk niveauverschil waar te nemen, waarbij het veld hoger ligt (foto 7). De terreinen voor het sportveld zijn dus hoogstwaarschijnlijk opgehoogd (dit is bevestigd met controleboringen, zie verder). Het petanqueveld ten zuiden van het sportveld ligt nog hoger dan het sportveld (zie foto). We kunnen er ook hier van uitgaan dat de terreinen opgehoogd zijn.

Foto 6 Bestaande infrastructuur met waterafvoer langsheen het sportveld

Foto 7 Niveauverschil tussen de bestaande infrastructuur en het sportveld.

Foto 8 Niveaoverschil tussen de petanquebaan en het sportveld.

Zone 2

Zone 2 is gekarakteriseerd door een volledig geherprofileerd landschap (foto 9-12). Centraal is een uitgraving te zien met daarrond een wandelpad en bomen. Het wandelpad bevindt zich zeer duidelijk op opgevoerde grond. Het lijkt er sterk op dat de aarde van de uitgraving is gebruikt om taluds op te werpen rond de uitgraving, waarop het wandelpad is aangelegd. Rond de depressie en het pad staan enkele grote bomen die het terrein plaatselijk verstoord zullen hebben (zie foto 12).

Foto 9 Zicht op de centrale depressie en wandelpad

Foto 10 Zicht op de centrale uitgraving met opgevoerd wandelpad er rond.

Foto 11 Detail van het wandelpad rondom de centrale depressie.

Foto 12 Begroeiing in de zone.

Zone 3

Zone 3 is momenteel fysiek afgesloten van zone 1 en 2 door een muur. Het terrein was tot voor kort in gebruik als privé-tuin. Het terrein grenst aan de kerkhofmuur. Er is een talud tegen deze muur opgeworpen van ca. 2 m breed en 1 m hoger dan de rest van het terrein. Het talud is bovenaan afgewerkt met kasseistenen.

Foto 13 Zone 3 met zicht op de kerkhofmuur en het talud tegen de kerkhofmuur.

Zone 4

Zone 4 ligt apart van de andere reeds besproken zones. Het is tijdens het terreinbezoek duidelijk dat de originele bodemopbouw van het terrein hier niet meer zichtbaar is. De terreinen zijn opgevoerd met puin- en gravégrond (foto 14-16). De bovenkant ligt ca. 0,5 m hoger dan de omliggende percelen. Op de luchtfoto (AGIV) zijn ook grondwerken te zien op dit deel van het onderzoeksgebied. Op het noordelijke deel liggen momenteel verschillende materialen gestockeerd.

Foto 14 Zicht op zone 4 waarop duidelijk rechts in beeld te zien is dat het terrein opgehoogd is.

Foto 15 Zicht op zone 4 met stockage van materialen.

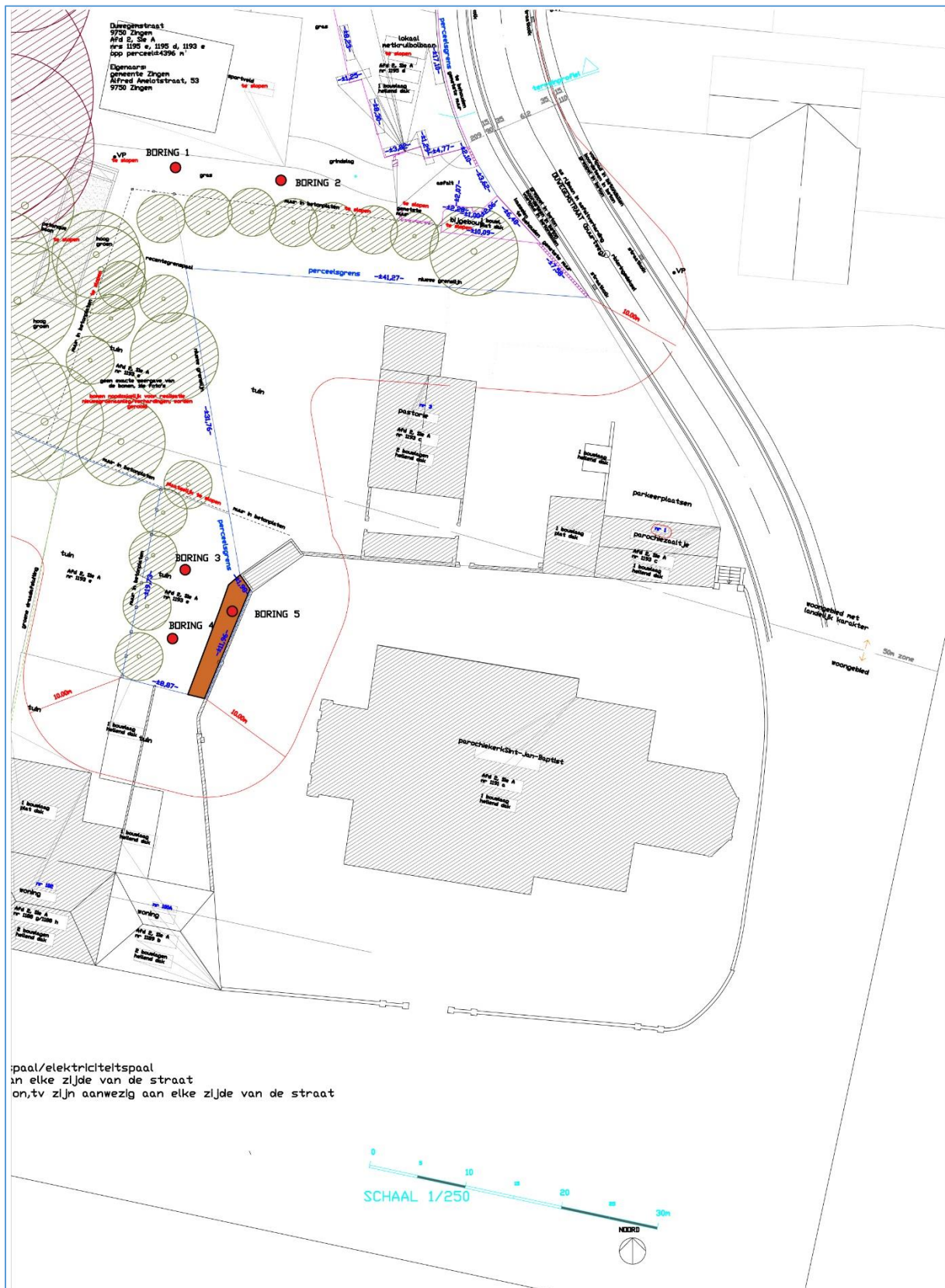
Foto 16 Zicht naar het zuiden op zone 4.

Conclusie van het terreinbezoek

Uit het terreinbezoek komt duidelijk naar voor dat de terreinen in het verleden sterk vergraven of geherprofileerd zijn.

Verslag van de boringen

Er zijn vijf controleboringen gebeurd, deze zijn uitgevoerd op 05-07-2017 door Arne Verbrugge en Sami Belbachir. De resultaten van de boringen zijn de vinden in de bijgevoegde boorlijst.

Figuur 18 Locatie van de vijf controleboringen (rood).

Boringen 1 en 2

Twee boringen zijn uitgevoerd op het noordoostelijke deel van het terrein, ter hoogte van het bestaande, verharde sportveld in betontegels en op de plaats waar het gebouw komt te liggen (vloerplaat tot -35cm en omliggende funderingsbalk -100cm). De boringen liggen ten zuiden van het plein, in het grasperk tussen het plein en de perceelsgrens, op ca. 11 m uit elkaar.

Foto 17 Zicht op boring 1.

Beide boringen geven hetzelfde resultaat: onder de huidige grasgrond, bevindt zich een vrij recent ophogingspakket. De eerste boring gaat tot 1,06 m diep, hierbij is de moederbodem nog niet aangesneden. Bij de tweede boring kwam onder het ophogingspakket, de moederbodem aan het licht op een diepte van 1,10 m onder het maaiveld. Verondersteld kan worden dat de ophoging in deze zone minstens tot -1m10 reikt.

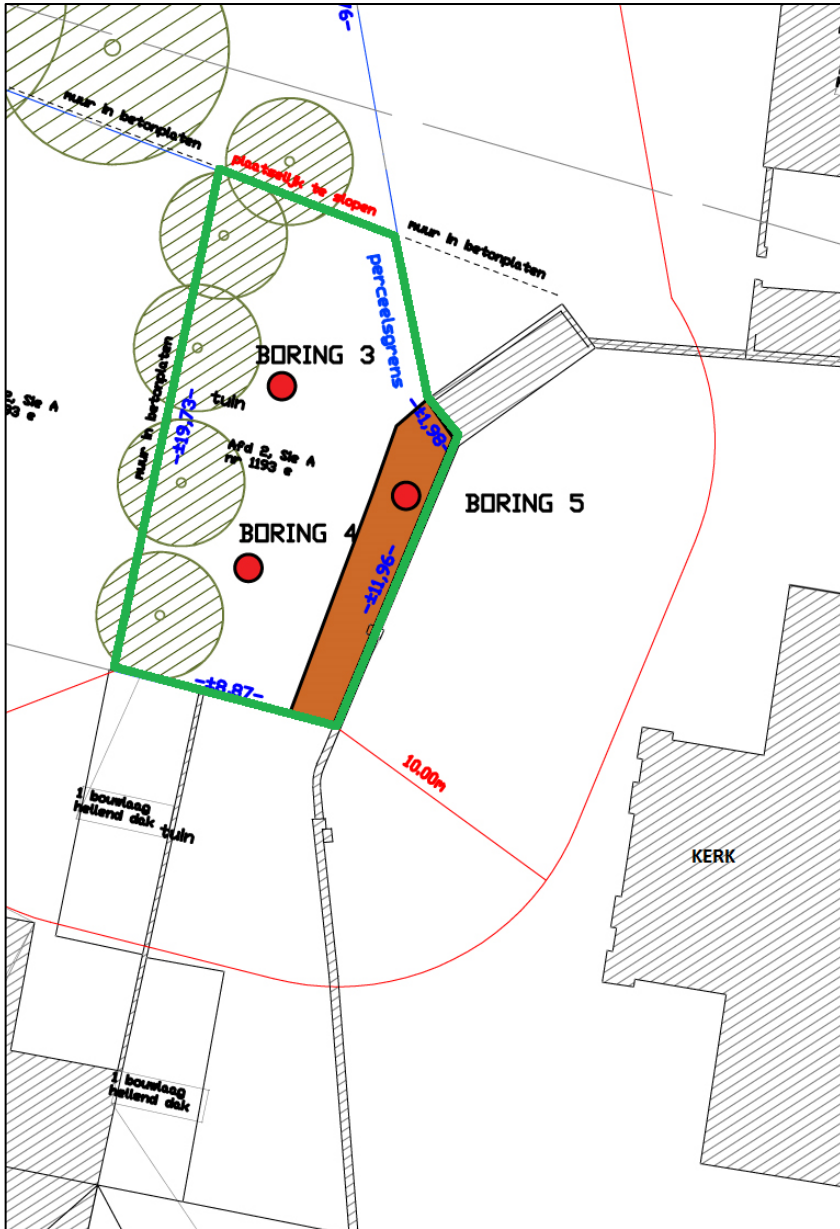
Foto 18 Boring 1 (van linksboven naar rechtsonder).

Foto 19 Boring 2 (van linksboven naar rechtsonder).

Boringen 3-5

Deze boringen situeren zich in de zone het dichtst bij het huidige kerkhof van Ouwegem (figuur 18, groen). In deze zone is een opvallend niveauverschil waar te nemen. Het oostelijk deel (figuur 18, oranje ingekleurd), en ook het aanpalende zuidelijk deel buiten het projectgebied, ligt aanzienlijk hoger dan de rest van deze zone. Het betreft een talud (figuur 18, oranje ingekleurd) van ca. 1 m hoger dan de rest van het terrein en van ca. 2 m breed. Het talud is bovenaan afgewerkt met kasseistenen (foto 20 en 21). Boringen 3-4 zijn gelegen binnen het lager gelegen deel, boring 5 is uitgevoerd op het talud.

Figuur 19 Locatie van boringen 3-5.

Foto 20 Zicht op de talud tegen de kerkhofmuur.

Foto 21 Bovenzicht op het talud tegen de kerkhofmuur.

Foto 22 Zicht op boring 3, met de kerk en kerkhofmuur.

Boringen 3 en 4 geven hetzelfde beeld als boringen 1 en 2. Onder het grasland is een ophogingspakket waar te nemen. In dit pakket werden baksteenspikkels, hout, glas en zilverpapier waargenomen, waardoor een vrij recente datering gegeven kan worden aan de ophoging. Het pakket reikt tot 80 cm (boring 3) en tot 90 cm (boring 4) onder het maaiveld. Daaronder wordt de moederbodem waargenomen.

Foto 23 Boring 3 (van linksboven naar rechtsonder).

Foto 24 Boring 4 (van linksboven naar rechtsonder).

Boring 5, in het talud tegen de kerkhofmuur, toont aan dat de grond daar grotendeels bestaat uit puin. De boring is gestaakt op 40 cm diep. Vermoedelijk is dit een talud, opgeworpen uit puingrond, om de kerkhofmuur extra te stutten.

Foto 25 Boring 5 (van linksboven naar rechtsonder).

Conclusie van de controleboringen

De controleboringen tonen aan dat zones tegen het kerkhof en rond het bestaande sportveld vrij recent zijn opgehoogd in aanzienlijke mate. De moederbodem bevindt zich op een diepte van 80 cm tot 1,10 m onder het huidige maaiveld. Er zijn in de boringen geen skeletresten aangetroffen.

Algemene conclusie:

Op basis van het terreinbezoek en de boringen is bevestigd dat het projectgebied in aanzienlijke mate is geroerd en het oorspronkelijke reliëf niet is bewaard. In de parkzone en aan de achterzijde werden de terreinwaarnemingen aangevuld met boringen. Ter hoogte van het westelijke deel van het projectgebied konden geen boringen worden uitgevoerd wegens de opgevoerde verharding, maar duidelijk is dat het terrein ook hier aanzienlijk is opgehoogd.

2.2.4 Het onderzochte gebied en zijn omgeving in zijn historisch kader

2.2.4.1 Historisch en toponymisch kader

De oudste vermelding van Ouwegem gaat terug tot 830 n. Chr., wanneer de deelgemeente wordt vermeld als *villa Aldingaheim*.⁷ Dit Germaans toponiem betekent ‘de woning van de lieden van Aldo’. In die 9de eeuw behoorde de regio en ook deze *villa* toe aan de Sint-Baafsabdij in Gent. Later werd het domein geësurpeerd door Arnulf I, graaf van Vlaanderen. Naast Ouwegem zijn er verschillende andere *inga-heim*-toponiemen in de wijdere regio. Ze duiden er op dat het gebied in de vroege middeleeuwen geëxploiteerd werd. In tegenstelling tot andere gehuchten zoals Landegem, Beertegem en Boeregem, groeide enkel Ouwegem uit tot een dorpsheerlijkheid. Deze was een leen van het Land van Gavere en kwam vervolgens respectievelijk in bezit van de families De Cockere en Van Maldegem (15de eeuw) en Nikolaas II Triest (in 1521). In 1569 blijkt dat de kerk, de armen van Ouwegem en de pastoor Pieter van Blaren 24 percelen land hadden, bijna allemaal in de nabijheid van de kerk gelegen en samen 8 bunder 1 vierendeel 66 roeden groot (ca. 14,6 ha) en verpacht aan de landbouwers van Ouwegem. Een goede honderd jaar later, in 1628, werd Ouwegem tot baronie verheven.⁸

De Leefbeek staat op het primitief kadaster benoemd als ‘Lieve beke’. Het toponiem Lieve vinden we ook terug in het 13de-eeuwse kanaal tussen Gent en Damme. Daar wordt het gezien als een toponymische afleiding van de Leie. Het toponiem zelf gaat terug op het Oudnederlandse *levia* dat ‘slijmerig, glibberig, glad’ betekent.⁹ Een andere betekenis gaat over ‘lieflijk, aangenaam, aantrekkelijk’ en kan dus ook slaan op het karakter van deze beek.¹⁰

De eerste duidelijke vermelding van de kerk van Ouwegem stamt uit 1123, wanneer het altaar aan de Sint-Pietersabdij van Gent geschonken wordt. De oudste vermelding van Ouwegem uit 830 staat in een tekst¹¹ van Einhard, vertrouweling van Karel de Grote en Lodewijk de Vrome. Daarin verhaalt hij over een wonder waarbij Dundrada, dienstmeid in de *villa Aldingaheim*, die al drie jaar blind was, zich bij de komst van de relikwieën biddend aan het altaar zette en haar zicht terug kreeg. Gelet op het feit dat dienstmeiden waarschijnlijk een niet al te grote bewegingsvrijheid hadden, zou het mogelijk zijn dat dit altaar (en de bijhorende kerk) in de *villa Aldingaheim* te situeren is. Dit is een extra aanwijzing dat er in de vroege middeleeuwen een kerk was te Ouwegem. Het blijft echter niet bewezen of het dan om de huidige parochiekerk gaat.

2.2.4.2 Inventaris Onroerend Erfgoed

Het projectgebied bevindt zich grotendeels binnen het vastgesteld landschapsrelict ‘Schelde-Leie interfluvium tussen Waregem, Kruishoutem en Oudenaarde’.¹² Zowel de Ouwegemstraat als de Ouwegemsesteenweg worden bovendien beschreven in de Inventaris Bouwkundig Erfgoed. Die eerste

⁷ Universiteit Antwerpen, KANTL 2013, <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/facsimile/?page=782>.

⁸ Castelain 1996; Agentschap Onroerend Erfgoed 2017, *Ouwegem (ID=121613)*, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121613>.

⁹ Instituut voor Nederlandse Lexicologie 2010, *De Geïntegreerde Taalbank*, lemma Lieve, <http://gtb.inl.nl/iWDB/search?actie=article&wdb=VMNW&id=ID46403&lemmodern=lieve>.

¹⁰ Instituut voor Nederlandse Lexicologie 2010, *De Geïntegreerde Taalbank*, lemma Lieve, <http://gtb.inl.nl/iWDB/search?actie=article&wdb=MNW&id=26182&lemmodern=lieve>

¹¹ Namelijk de *Translatio et Miracula Sancti Marcellini et Petri*, waarbij Einhard het relaas doet van de roof van de relikwieën van de heilige Petrus en Marcellinus uit Rome. De relikwieën werden overgebracht naar Seligenstadt (Duitsland), waarbij onderweg heel wat wonderen gebeurden.

Bronvermelding: Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum (in folio), 15/1. Deze tekst is te raadplegen op <http://www.dmgh.de/de/fs1/object/goToPage/bsb00000890.html?pageNo=261&sortIndex=010%3A050%3A0015%3A010%3A01%3A00>.

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2017, *Schelde-Leie interfluvium tussen Waregem, Kruishoutem en Oudenaarde (ID=10408)*, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/10408>; Agentschap Onroerend Erfgoed 2017, *Schelde-Leie interfluvium tussen Waregem, Kruishoutem en Oudenaarde (ID=135393)*, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135393>.

wordt gekenmerkt als een belangrijke dorpsstraat die in een bocht omheen het kerkhof loopt, vanaf de Ouwegemsesteenweg in het zuiden tot de Gaverstraat in het noorden.¹³ Langsheen deze straat, en aanpalend aan het projectgebied, zijn verschillende bouwkundige relicten vastgesteld. Een eerste betreft een zondagsschooltje, ingeplant ten noorden van het hoger gelegen kerkhof. De oudste kern van dit gebouw dateert in de jaren 1850.¹⁴ De aanpalende pastorie bevindt zich achterin een ommuurde beboomde tuin, die toegankelijk is via een poortgebouwtje onder zadeldak met een nis waarin een Onze-Lieve-Vrouwebeeldje staat en bekroond door een kruis, te dateren ca. 1910. Het huidige voorkomen van de pastorie zou eveneens uit 1910 dateren, al is er een oudere kern aanwezig.¹⁵ Nogmaals ten noorden bevinden zich ten slotte twee huizen uit het 4de kwart van de 19de eeuw (nr. 5) en 1ste kwart van de 20ste eeuw (nr. 7).¹⁶

De Ouwegemsesteenweg kruist het dorpscentrum van Ouwegem van oost naar west. De steenweg werd deels verbreed en rechtgetrokken in 1865. De bebouwing dateert nog overwegend uit de 18de en 19de eeuw en betreft kleinschalige dorpshuizen en boerenarbeidershuizen.¹⁷ Een dergelijke boerenarbeiderswoning bevond zich op het perceel 1147F (toekomstige parking) en is momenteel gesloopt. De woning bevond zich haaks op de straat en telde 6 traveeën, met 4 rechter staltraveeën. Het geheel klimt op tot de eerste helft van de 19de eeuw.¹⁸ Een tweede boerenwoning bevindt zich ten oosten van het perceel 1147F. Het staat achterin ingeplant op het erf en klimt op tot de 18de eeuw.¹⁹

Op de hoek van de Ouwegemstraat met de Ouwegemsesteenweg bevindt zich ten slotte de Sint-Jan-Baptistkerk, omgeven door een kerkhof. De heden driebeukige hallenkerk is beschermd als monument. Enige doorgedreven studie ontbreekt, waardoor een bouwgeschiedenis vooralsnog hypothetisch is. Een eerste vermelding van de kerk dateert uit 1123, wanneer de kerk in bezit komt van de Gentse Sint-Pietersabdij. Op basis van de toponymie (zie *supra*), het Sint-Jan-Baptistpatrocinium en de aanwijzing uit de *Translatio et Miracula* gaat de oorsprong echter mogelijks terug tot de 8ste eeuw of toch ten minste de vroege middeleeuwen. De vierkante onderbouw van de kruisingstoren is opgebouwd uit Doornikse kalksteen en behoort toe aan een 12de-eeuws Romaans kruiskerkje. In de Gotische periode werden vermoedelijk aanpassingen uitgevoerd aan het koor. In 1661 werd de kerk uitgebreid met een tweede beuk aan de zuidzijde en werd de middenbeuk mogelijk verbreed. In de 18de eeuw werden vervolgens de ramen en het interieur aangepast, met verdere uitbreiding in de 19de eeuw.²⁰

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017, *Ouwegemstraat* (ID=105517), <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/105517>.

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017, *Zondagsschooltje, later toneelzaal* (ID=74458), <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/74458>.

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017, *Pastorie* (ID=74459), <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/74459>.

¹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017, *Twee burgerhuizen* (ID=74461), <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/74461>.

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017, *Ouwegemsesteenweg* (ID=105516), <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/105516>.

¹⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017, *Boerenarbeiderswoning* (ID=74450), <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/74450>.

¹⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017, *Boerenwoning* (ID=74447), <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/74447>.

²⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017, *Parochiekerk Sint-Jan-Baptist* (ID=74444), <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/74444>.

2.2.4.3 Historisch-cartografische documentatie

2.2.4.3.1 Jacques Horenbault – Kaart van het Land van Aalst (1596/1619)

Figuur 20. Uitsnede uit de Kaart van het Land van Aalst door Jacques Horenbault (<http://users.telenet.be/peter.de.clercq/lvakaartmb.jpg>).

De Kaart van het Land van Aalst door Jacques Horenbault (1596/1619) geeft de oudste weergave van Ouwegem (**Figuur 20**). Er is niet veel meer dan de kerk met kerkhof weergegeven, naast een ongedefinieerd noord-zuid lopend wegtracé. Dit is enigszins te verwachten aangezien Ouwegem op de linkeroever van de Schelde ligt, en dus buiten het Land van Aalst valt. Deze kaart is voor het projectgebied van weinig nut.

2.2.4.3.2 De Villaretkaart (1745-1748)

Figuur 21. Uitsnede uit de Villaretkaart ter hoogte van het projectgebied (Institut National de l'Information Géographique et Forestière, met dank aan Georges Vande Winkel).

De Villaretkaart (1745-1748) vormt de oudste gedetailleerde weergave van Ouwegem (**Figuur 21**). Rondom de kerk liggen verschillende gebouwen; deze gebouwen liggen ogenschijnlijk ook binnen het projectgebied. Doordat het projectgebied echter net op het getekende kaartnet valt, is de kaart hier wat minder gedetailleerd en ook minder goed leesbaar.

2.2.4.3.3 Jozef Johan Frans Ferraris – Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik: Aelst (1771-1778)

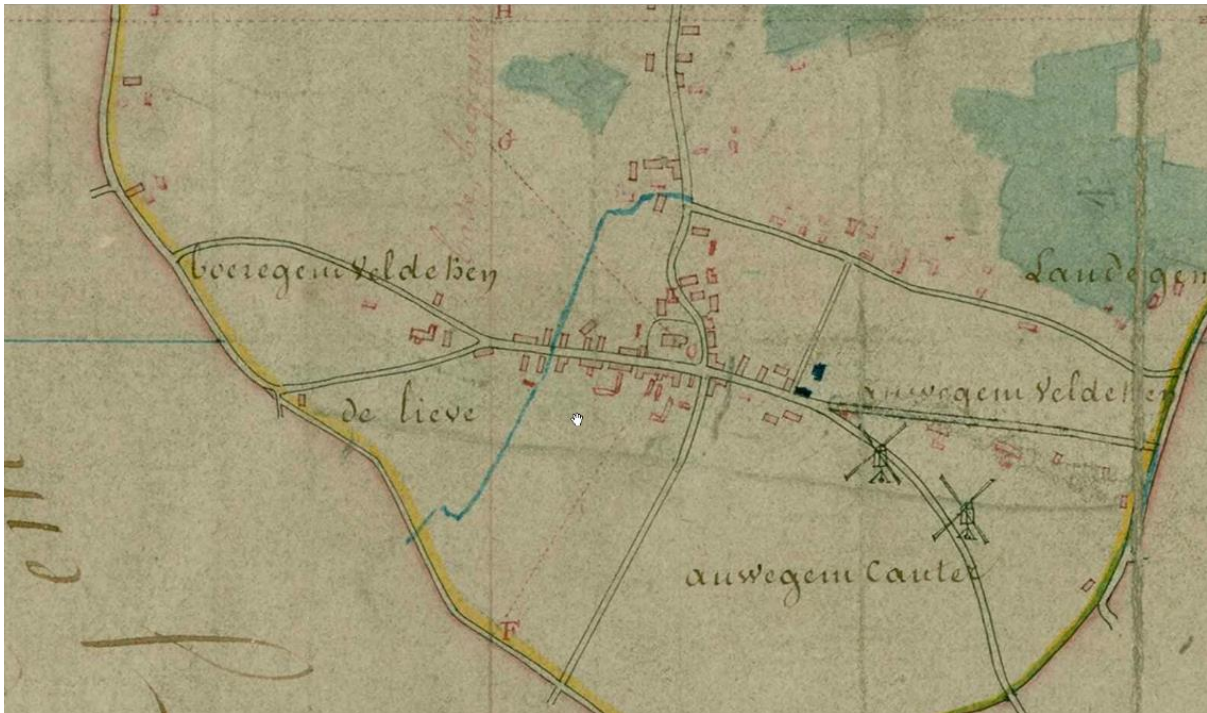
Figuur 22. Detail van de Ferrariskaart (1771-1778) met aanduiding van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Op de Ferrariskaart is het tracé van de voorlopers van de Ouwegemstraat en de Ouwegemsesteenweg reeds duidelijk herkenbaar (**Figuur 22**). Ten noorden van de kerk is reeds bebouwing aanwezig waar nu de pastorie en het voormalige zondagschooltje staan. Gelet op de gebogen vorm van de bebouwing op de Ferrariskaart is het wel onwaarschijnlijk dat het om de directe voorloper van de latere bebouwing gaat.

Ten noorden hiervan bevindt zich een structuur binnen het projectgebied. In het achtererf van deze constructie zijn enkele zwarte, grillige lijnen getekend. Wat dit moet betekenen, blijft voorlopig onduidelijk. Het symbool is niet opgenomen in gepubliceerde legendes.

Ook langs de voorloper van de Ouwegemsesteenweg is bebouwing weergegeven. Opnieuw liggen de achtererven daarvan binnen het projectgebied. De kerk, omgeven door een rechthoekig kerkhof, is weergegeven als een eenvoudig volume, zonder transept. Enkel aan de noordkant is een kleine uitstulping weergegeven. De Leefbeek is als dusdanig niet weergegeven, maar is mogelijk wel herkenbaar als bomenrij, waarlangs zich mogelijk een pad bevindt. De bocht in de Ouwegemstraat is hier ook zichtbaar.

2.2.4.3.4 Primitief kadaster - Ouwegem (1830-1833)

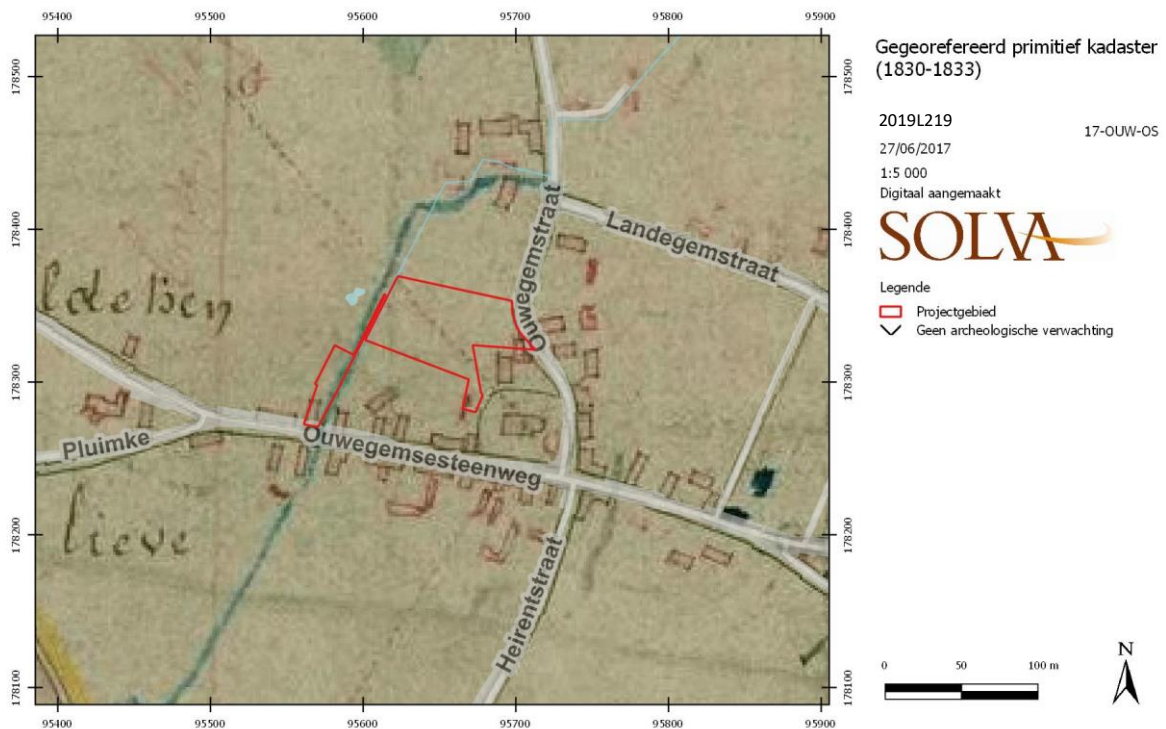
Figuur 23. Uitsnede uit het primitief kadaster (1830-1833) (NGI, geraadpleegd via Cartesius).

Het primitief kadaster toont bebouwing ten noorden en ten westen van de kerk (**Figuur 23**). De Leefbeek staat hier als Lieve vermeld. Het valt op hoe weinig het stratenpatroon gewijzigd is ten opzichte van de huidige situatie. Dit blijkt ook duidelijk uit een georeferentie van deze kaart (**Figuur 24**).

Daaruit blijkt ook dat op een klein deel van het projectgebied langs de Ouwegemsesteenweg er een gebouw staat.

De Leefbeek heeft hier ook al een sterk lineair karakter zodat een rechte trekking vermoed kan worden.

Op het andere deel van het projectgebied valt een gebouw deels binnen de aflijning van de geplande werken. Ten slotte loopt er ook een voetweg van aan de kerk dwars door het projectgebied.

Figuur 24. Gegeoreferereerd primitief kadaster (NGI, geraadpleegd via Cartesius; eigen bewerking).

2.2.4.3.5 Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)

Figuur 25. Afbakening van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1841) (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Op de Atlas der Buurtwegen (**Figuur 25**) is de Leefbeek en het parallel lopende pad (Sentier nr. 28) wel duidelijk herkenbaar. De beek heet hier trouwens niet Lievebeek maar Leefbeek. Op perceel 1147F, ten westen van de Leefbeek, is opnieuw de voorloper aanwezig van de heden gesloopte woning. Verder is het projectgebied vrij van bebouwing, met uitzondering van een structuur die grenst aan de Ouwegemstraat.

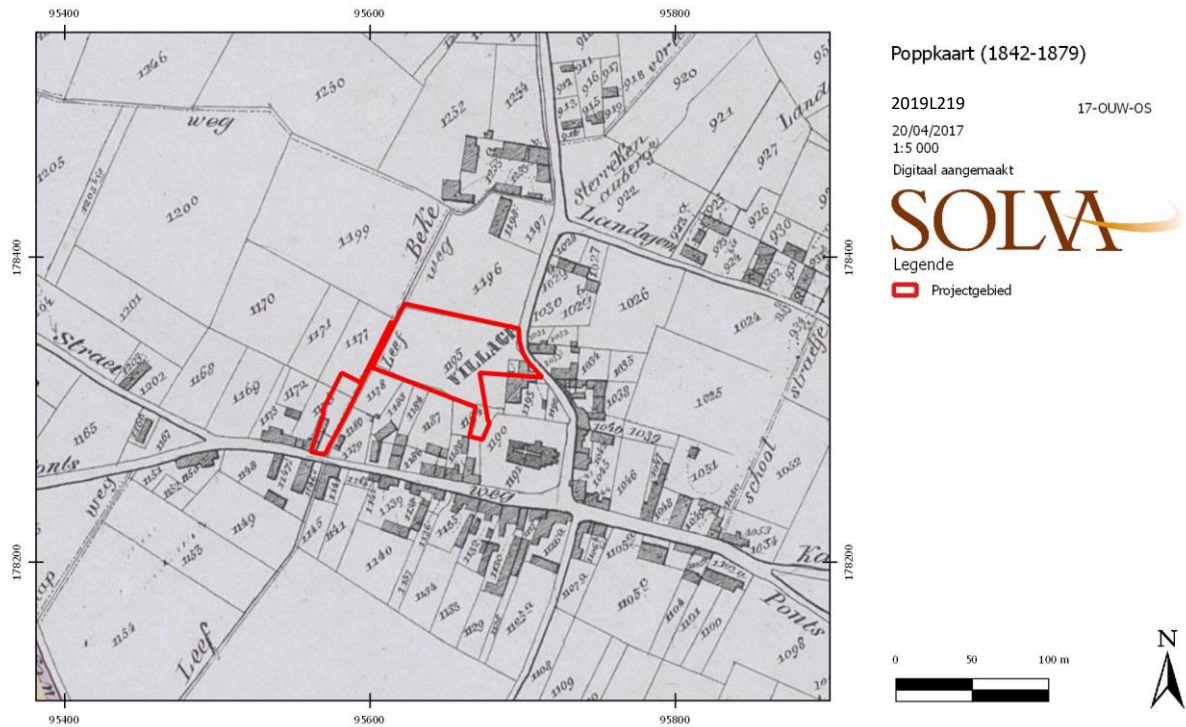
2.2.4.3.6 Philippe Vandermaelen – Cartes topographiques de la Belgique (1846-1854)

Figuur 26. Detail van Vandermaelenkaart uit 1846-1854 met aanduiding van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

De georeferentie van de oorspronkelijke Vandermaelenkaart (**Figuur 26**) vertoont ter hoogte van het projectgebied een afwijking. Niettemin is de situatie vergelijkbaar aan bovenstaande Atlas der Buurtwegen. De topografie, met een helling in zuidelijke richting, is duidelijk zichtbaar.

2.2.4.3.7 Philippe Chrétien Popp - Atlas cadastral parcellaire de la Belgique (1842-1879)

Figuur 27. Detail van het kadasterplan van Popp (1842-1879) met afbakening van het onderzoeksgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Het kadasterplan van Popp (**Figuur 27**) geeft dezelfde situatie weer ten opzichte van de Atlas der Buurtwegen en de Vandermaelenkaart. Er blijft bebouwing langsheen de Ouwegemsesteenweg en Ouwegemstraat. Op het deel van het projectgebied langsheen de Ouwegemsesteenweg staat nog steeds hetzelfde gebouw. Op het andere deel valt een gebouw deels binnen het projectgebied.

2.2.4.3.8 Orthofoto 1971

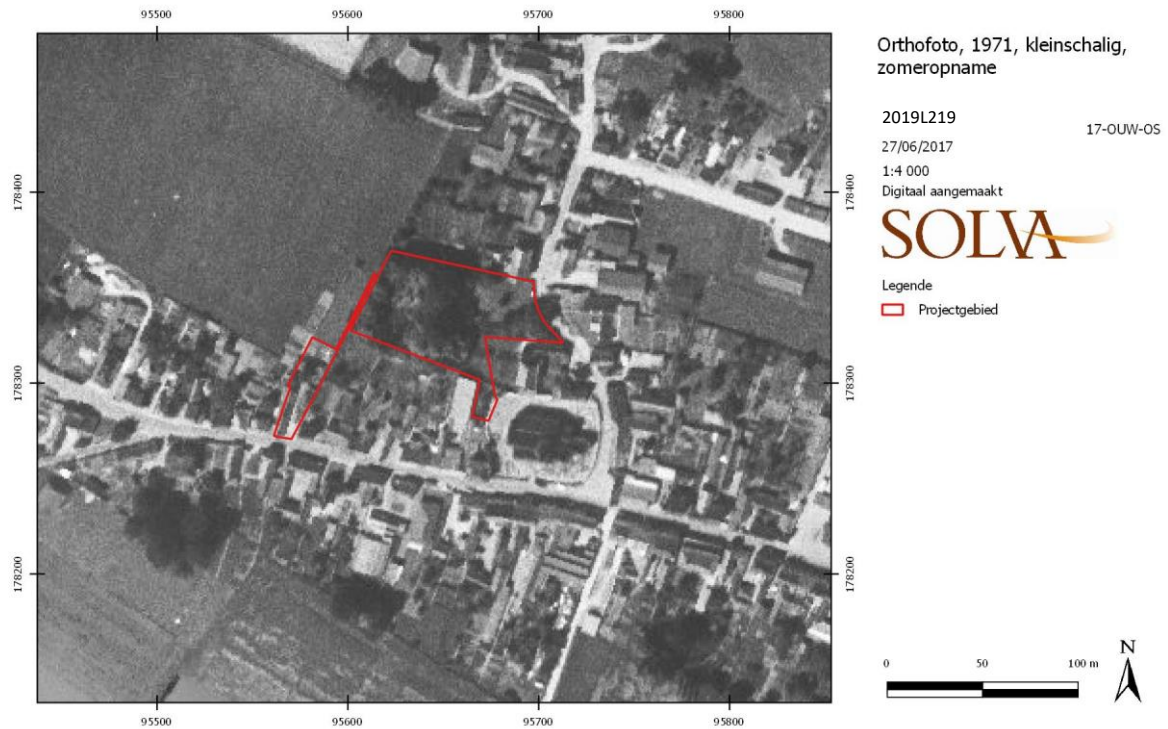

Foto 26. Orthofoto uit 1971 ter hoogte van het projectgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

De orthofoto uit 1971 toont, ondanks de kleine schaal, dat het deel van het projectgebied aan de Ouwegemstraat ingericht is met begroeiing (**Foto 26**). Van enige verharding lijkt geen sprake te zijn. Op het deel langs de Ouwegemsesteenweg staat een woning.

2.2.4.3.9 Orthofoto 1979-1990

Foto 27. Orthofoto uit de periode 1979-1990 ter hoogte van het projectgebied (AGIV, geraadpleegd via WMS).

Ten opzichte van de orthofoto uit 1971 toont deze foto dat er op dit moment wel verharding aanwezig is op het projectgebied (**Foto 27**). Voor de rest is de situatie gelijk.

De meest recente beschrijving van de terreintoestand is te vinden bij hoofdstuk 2.2.3.5. Daaruit blijkt dat de terreinen, wellicht bij de aanleg van de recreatiezone/ park, sterk 'gemodelleerd' zijn geweest met reliëfwijzigingen tot gevolg. Daarbij is blijkens de controleboring ook de oorspronkelijke A-horizont afgegraven en vervolgens weer opgehoogd. Het projectgebied werd vervolgens op een aantal plaatsen verhard, petanquebanen aangelegd en een krulbollokaal geplaatst.

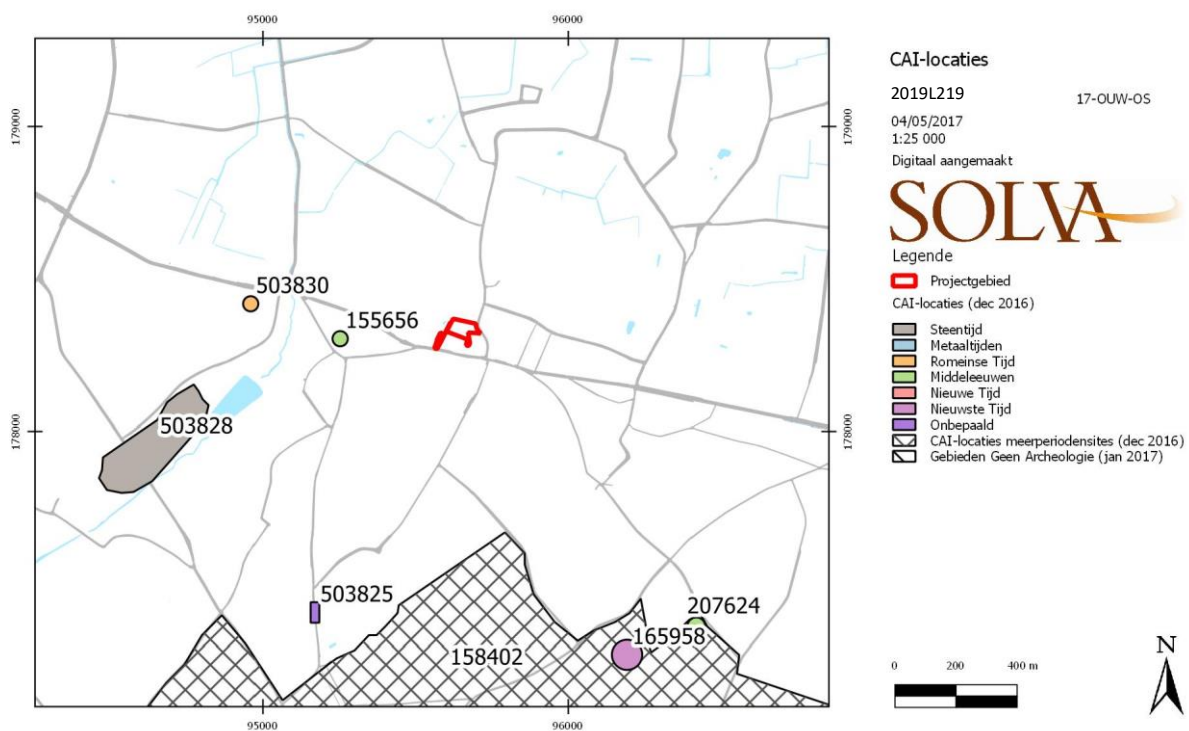
2.2.5 Het onderzochte gebied en zijn omgeving in zijn archeologisch kader

Voor (de directe omgeving van) het projectgebied is geen archeologische informatie voorhanden.

Archeologische bronnen, hoewel eerder beperkt aanwezig (**Figuur 28**), tonen aan dat de regio rond Ouwegem reeds in de metaaltijden werd geëxploiteerd. Tijdens een prospectie van de Universiteit Gent werden namelijk enkele aardewerscherven uit de ijzertijd gevonden. Deze antropogene aanwezigheid leefde door in de Romeinse periode. Er wordt melding gemaakt van verschillende Romeinse munten (onder meer van Trajanus) en Romeins aardewerk. De Merovingische periode in de regio is aanwezig door de vondst van een gouden Tremissis (CAI-locatie 207624), geslaan in Chitry-les-Mines door muntmeester Austrulfo, te dateren tussen ca. 585-675. Samen met archaeologica uit de ijzertijd en Romeinse periode, werd op CAI-locatie 155656 tijdens een veldprospectie tot slot een duidelijke concentratie van laatmiddeleeuws aardewerk vastgesteld.²¹

Opmerkelijk is dat deze concentratie binnen een driehoekige structuur ligt, gevormd door het Pluimke en de Ouwegemsesteenweg. Mogelijk gaat dit stratenpatroon terug op een middeleeuwse dries. Ten westen (CAI-locatie 503830) werd eveneens bij prospectie een concentratie Romeins materiaal (o.a. terra sigillata, terra nigra, Pompejaans rood, zeepwaar, tegulae en imbrices), maar ook laatmiddeleeuws en ijzertijdaardewerk vastgesteld.²² Ten zuiden zou zich op CAI-locatie 503828 een 'vrij grote neolithische site' bevinden. Op de Molenstraat, richting de vermoedelijke dries, werd in de jaren '50 bij graafwerken een knuppelweg (bestaande uit houten paaltjes) aangetroffen. Van recentere datum is de zone van de Slag bij Oudenaarde (1708; CAI-locatie 158402) en de vondst van een Franse munt uit 1853 (CAI-locatie 165958).

Figuur 28. Uittreksel uit de CAI met de gekende sites in de nabijheid van het terrein (Agentschap Onroerend Erfgoed, eigen bewerking).

²¹ Vermeulen 1992, 63.

²² Vermeulen 1992, 58-59.

2.2.6 Een datering en interpretatie van het onderzochte gebied

2.2.6.1 *Het landschappelijk kader*

De sedimenten in de ondergrond dateren uit het **laat-glaciaal**. De terreinen bevinden zich op de grens tussen het interfluvium van Leie en Schelde en de Scheldevallei.

Er zijn echter duidelijke aanwijzingen voor “recente” afgravingen en aanpassingen van het oorspronkelijke reliëf van het projectgebied, wellicht in relatie te brengen met de omvorming tot recreatiezone/park.

2.2.6.2 *De antropogene aanwezigheid*

Binnen het projectgebied zijn geen archeologische waarnemingen bekend. Het projectgebied is wel in de omgeving van de kerk gelegen en kan daardoor tot de zone van de historische kern gerekend worden. Het belangrijkste deel van het projectgebied is evenwel van de kerk gescheiden door een tussenliggend perceel.

Het toponiem Ouwegem en verschillende andere *inga-heim*-toponiemen in de wijdere regio, suggereren dat het gebied reeds sinds de vroege middeleeuwen geëxploiteerd werd. De eerste vermelding uit 830 toont aan dat het dorp zeker bestond in de eerste helft van de 9de eeuw. Gelet op het de benaming *villa* gaat het hier om een (centrale) landbouwuitbating.

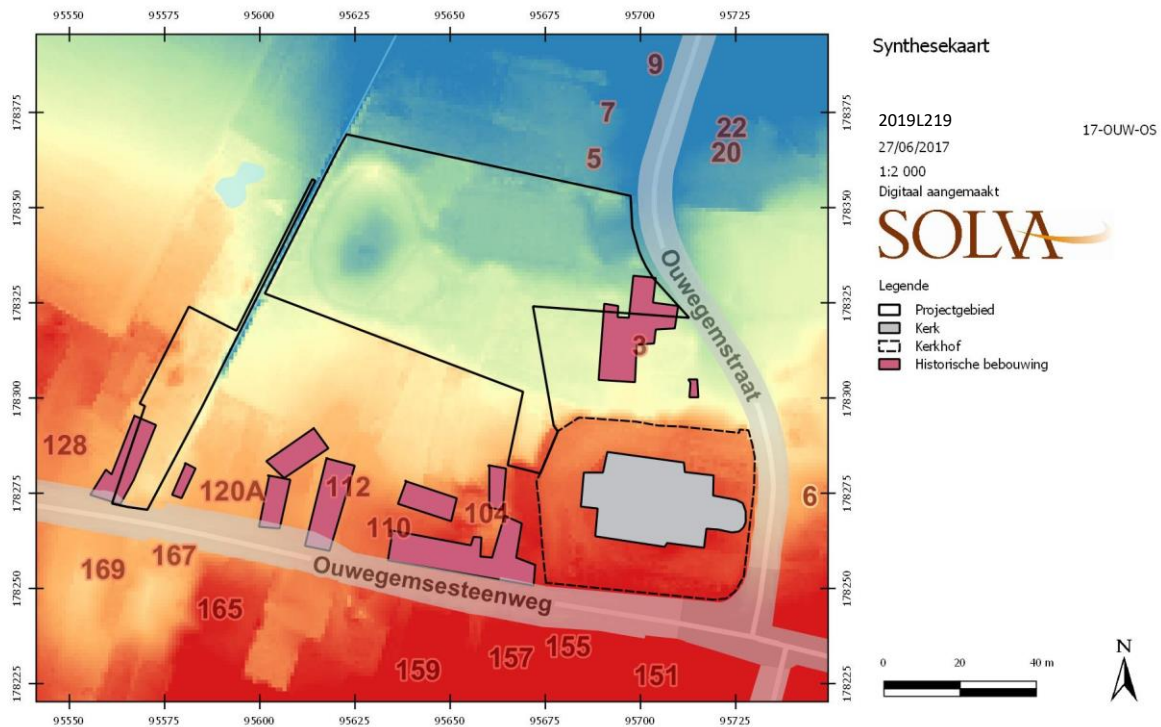
Voor het projectgebied zelf gaat de oudste informatie terug tot het midden van de 18de eeuw. Daaruit blijkt dat de tracés van de Ouwegemsesteenweg en Ouwegemstraat minstens teruggaan tot deze periode. Op het historische kaartmateriaal staan er langs beide wegen steeds (beperkte) **constructies** ingepland die voor een klein deel nog (net) in het projectgebied vallen. De **achterliggende percelen** hebben echter **nooit bebouwing** gekend volgens het beschikbare kaartmateriaal.

Vooraf op het deel van het projectgebied langs de Ouwegemsesteenweg valt de sterke continuïteit sinds minstens ca. 1830 op.

Vanaf de jaren '70 wordt het terrein ingericht als park en recreatiezone, en werd een huis gesloopt (westelijke zijde) waarbij het volledige plangebied blijf geeft van reliëfwijziging en recente ophoging tot ca. 1m.

2.2.7 De verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

2.2.7.1 Een gemotiveerde tekstuele verwachting ten aanzien van de aanwezigheid en aard van het archeologisch erfgoed op het onderzochte terrein

Figuur 29. Synthesekaart van het terrein.

In **recentere periodes** is het terrein echter door omgevingswerken en ombouw tot recreatiezone/park in aanzienlijke mate geroerd (sportveld, vier petanquebanen, een krulbollokaal en een bijgebouwtje, gedeeltelijke asfalt en grindverharding). Op de orthofoto uit 1971 is de begroeiing op het terrein die er ook vandaag de dag nog staat, duidelijk zichtbaar. Ergens tussen 1971 en 1990 wordt het terrein vervolgens verder ingericht, waarbij (een deel van?) de bestaande verhardingen worden aangelegd.

Het terrein heeft naar aanleiding van de inrichting tot recreatiezone merkbaar afgravingen en ophogingen ondergaan. Op het gedetailleerd hoogtemodel is duidelijk zichtbaar dat er al verschillende antropogene ingrepen hebben plaatsgevonden in het natuurlijk reliëf. Zo is het grasveld deels uitgegraven, en is er ook in het noordoosten van het projectgebied een vermoedelijke afgraving te zien.

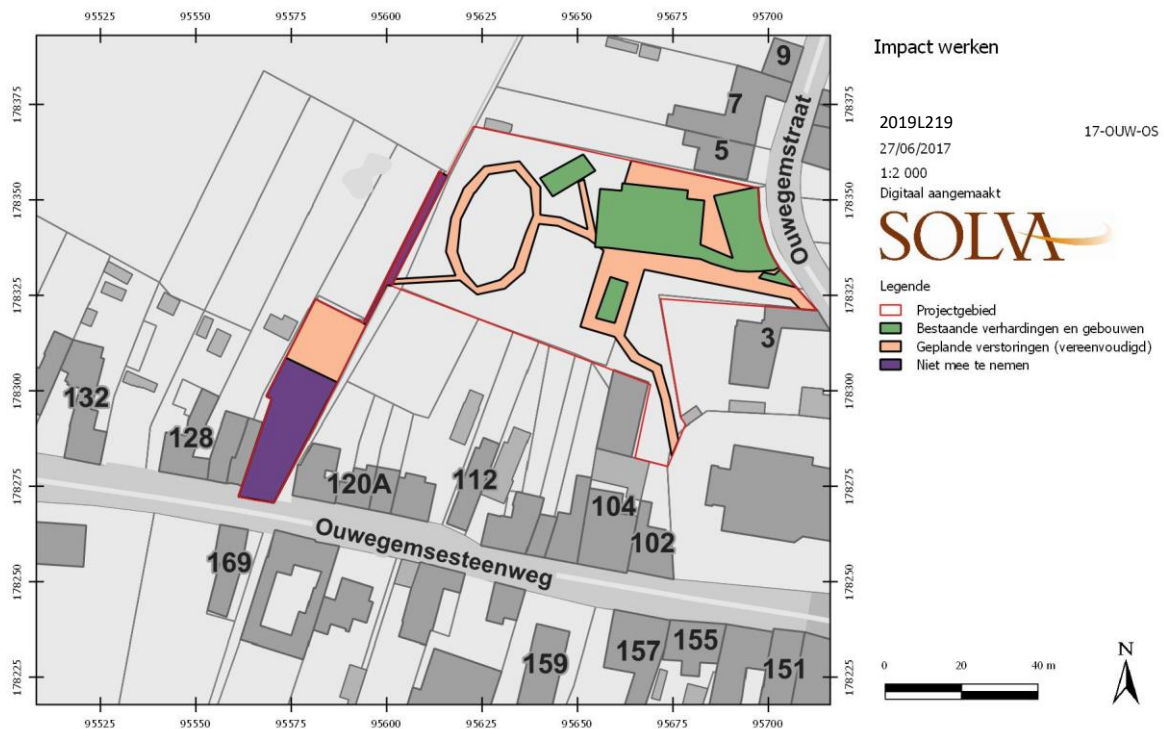
Bij de **terreincontrole en controleboringen** kon dit duidelijk bevestigd worden. De controleboringen toonden voor het gehele projectgebied een omvangrijke recente ophoging aan, na voorafgaandelijke afgraving waarbij minstens de A-horizont werd afgegraven, wellicht te wijten aan nivelleringswerken voorafgaand aan de inrichting tot recreatiezone. Tot een diepte van ca. 80 à 110cm kon een pakket met recent puin vastgesteld worden, waarbij een scherpe aflijning waar te nemen viel met de onderliggende zandleembodem.

- Wat is de impact van de geplande werken? (fig. 30)

Het terrein heeft naar aanleiding van de inrichting tot recreatiezone merkbaar afgravingen en ophogingen ondergaan. Op het gedetailleerd hoogtemodel is duidelijk zichtbaar dat er al verschillende antropogene ingrepen hebben plaatsgevonden in het natuurlijk reliëf. Zo is het grasveld deels

uitgegraven, en is er ook in het noordoosten van het projectgebied een vermoedelijke afgraving te zien. Bij de terreincontrole en controleboringen kon dit duidelijk bevestigd worden.

De geplande werken op het projectgebied zijn van die aard dat ze dieper zullen reiken dan dit ophogingspakket. Het betreft dan de kelder met een relatief grote oppervlakte die op een maximale diepte van 4m aangelegd zal worden. Daarnaast zullen er lokaal ook enkele diepere verstoringen veroorzaakt worden door de verzamel- en infiltratieputten. De impact van de overige omgevingswerken blijft beperkt.

Figuur 30 Bestaande verhardingen ten opzichte van geplande werken

- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?

Het bureauonderzoek toont aan dat het projectgebied landschappelijk een interessante positie inneemt, op een heuvelflank langs de Scheldevallei. Gegevens afkomstig van naburige percelen duidt op weinig erosie. Ook historisch betreft het een interessante situatie, gezien de ligging in de omgeving van de parochiekerk en historische kern van Ouwegem. De oudste zekere vermelding van de kerk stamt uit 1123, maar de kerk zou mogelijks kunnen teruggaan tot de vroege middeleeuwen.

Het projectgebied grenst met één 'uitstulping' aan de kerkzone maar het grootste deel van het projectgebied is van de kerk gescheiden door één of meerdere tussenliggende percelen.

Deze ligging geeft desalniettemin een archeologisch-historisch potentieel aan het projectgebied. Het terrein ligt nabij de historische kern. Dorpskommen vormen immers een grote kennislacune binnen de Vlaamse archeologie (cf. Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed).

De historische kaarten wijzen voor de post-middeleeuwse periode op een sterke continuïteit qua stratenpatroon, bebouwing en grondgebruik van de dorpskom. Het grootste deel van het projectgebied was daarbij onbebouwd en vermoedelijk in gebruik als grasland of tuin. Het deel van het projectgebied langs de Ouwegemsesteenweg was zeker sinds 1830 continu bebouwd door een huis met daarachter een tuin. Ook op het andere deel van het projectgebied stond (een deel van) een gebouw.

Daartegenover staat dat het terrein naar aanleiding van de inrichting tot recreatiezone merkbaar afgravingen en ophogingen heeft ondergaan. Het oorspronkelijke reliëf is met zekerheid gewijzigd, de originele bodem werd reeds aantoonbaar afgegraven, maar het is niet duidelijk in welke mate. Er kan nog niet aangetoond worden tot op welke diepte de originele bodemopbouw reeds verstoord is. Bijgevolg kan ervan uitgegaan worden dat dieper ingegraven archeologische grondsporen ((graf)kuilen, grachten) nog steeds aanwezig kunnen zijn.

- Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

De impact van de werken op de ondergrond is, rekening houdend ook met de nabijheid van het historische centrum (kerk), niet groot, maar ook niet gering. De originele bodemopbouw is met zekerheid reeds verstoord, maar dieper uitgegraven sporen (kuilen, grachten, eventueel begraving) kunnen nog (deels) in situ bewaard zijn. Er is een reële kans op het aansnijden van archeologisch erfgoed, gelet op de locatie.

Aangezien de impact op eventueel archeologisch erfgoed op basis van de bureaustudie niet met zekerheid kan gededuid worden, is verder onderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk om maatregelen te definiëren. Dit zal de vorm aannemen van een proefsleuvenonderzoek, in uitgesteld traject. Aangezien het park en de huidige infrastructuur in afwachting van de omgevingsvergunning nog in gebruik blijven, en er ook dient gesloopt te worden, is dit momenteel niet wenselijk/mogelijk.

2.2.7.2 Afbakening van zones waar geen archeologisch erfgoed aanwezig is of verwacht wordt

Niet van toepassing.

2.2.7.3 Afbakening van zones waar archeologisch erfgoed vastgesteld is of verwacht wordt

In principe kan binnen het volledige projectgebied archeologisch erfgoed bevinden. De focus van het vooronderzoek ligt echter ter hoogte van de kelder, aangezien deze een verstoring met zich mee zal brengen die dieper zal gaan dan de ophogingslaag.

2.2.8 Lijst der figuren, foto's en bijlagen

2.2.8.1 Figurenlijst

Nummer figuur	Onderwerp	Bronvermelding	Datum van consultatie
1	Kadastraal plan	AGIV	20/04/2017
2	Topografische kaart	AGIV	20/04/2017
3	Ontwerpplan	DNA Architecten	09/06/2017
4	Ontwerpplan	DNA Architecten	09/06/2017
5	Bodemkaart	DOV	20/04/2017
6	Topografische kaart	AGIV	20/04/2017
7	Gewestplan	Departement Ruimte Vlaanderen	20/04/2017
8	Quartair geologische profieltypekaart	DOV	20/04/2017
9	Tertiair geologische profieltypekaart	DOV	20/04/2017
10	Hoogtekaart	AGIV	20/04/2017
11	Dwarsdoorsnedes	AGIV	20/04/2017
12	Bodemtypekaart	DOV	20/04/2017
13	Bodemassociatiekaart	DOV	20/04/2017
14	Bodemerosiekaart	AGIV	20/04/2017
15	Bodembedekkingskaart	AGIV	20/04/2017
15	Ferrariskaart	AGIV	20/04/2017
16	Atlas der Buurtwegen	AGIV	20/04/2017
17	Vandermaelenkaart	AGIV	20/04/2017
18	Poppkaart	AGIV	20/04/2017
19	Uittreksel CAI	Agentschap Onroerend Erfgoed	04/05/2017
20	Synthesekaart	SOLVA, AGIV	04/05/2017
21	Verwachtingskaart	SOLVA	/

2.2.8.2 Fotolijst

Nummer foto	Onderwerp	Bronvermelding
1	Bestaande toestand	SOLVA
2	Bestaande toestand	SOLVA
3	Bestaande toestand	SOLVA
4	Bestaande toestand	SOLVA

5	Bestaande toestand	SOLVA
6	Bestaande toestand	SOLVA
7	Bestaande toestand	SOLVA
8	Bestaande toestand	SOLVA
9	Bestaande toestand	SOLVA
10	Bestaande toestand	SOLVA
11	Bestaande toestand	SOLVA
12	Bestaande toestand	SOLVA
13	Bestaande toestand	SOLVA
14	Bestaande toestand	SOLVA
15	Bestaande toestand	SOLVA
16	Bestaande toestand	SOLVA
17	Orthofoto	AGIV

2.2.8.3 Lijst van de bijlagen

Nummer bijlage	Onderwerp	Aanmaakschaal	Aanmaakdatum	Bronvermelding
1	Ontworpen toestand	1/50, 1/200	05/12/2019	DNA- Architecten- Ingenieurs

3 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Boerenarbeiderswoning, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/74450> (geraadpleegd op 4 mei 2017).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Boerenwoning, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/74447> (geraadpleegd op 4 mei 2017).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Ouwegem, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121613> (geraadpleegd op 3 mei 2017)

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Ouwegemsesteenweg, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/105516> (geraadpleegd op 4 mei 2017).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Ouwegemstraat, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/105517> (geraadpleegd op 4 mei 2017).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Parochiekerk Sint-Jan-Baptist, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/74444> (geraadpleegd op 4 mei 2017).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Pastorie, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/74459> (geraadpleegd op 4 mei 2017).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Schelde-Leie interfluvium tussen Waregem, Kruishoutem en Oudenaarde, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135393> (geraadpleegd op 4 mei 2017).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Twee burgerhuizen, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/74461> (geraadpleegd op 4 mei 2017).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Zondagsschooltje, later toneelzaal, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/74458> (geraadpleegd op 4 mei 2017).

Castelain R. 1996, Feodaal en kerkelijk bezit in Ouwegem (14e tot 17e eeuw), *Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde* 33, 61-81.

Instituut voor Nederlandse Lexicologie 2010, *De Geïntegreerde Taalbank*, <http://gtb.inl.nl/>.

Monumenta Germaniae Historica, Scriptores (in folio), 15/1, <http://www.dmgh.de/de/fs1/object/goToPage/bsb00000890.html?pageNo=261&sortIndex=010%3A050%3A0015%3A010%3A01%3A00>.

Sevenant M., Menschaert J., Couvreur M., Ronse A., Antrop M., Geypens M., Hermy M. & De Blust G. 2002, *Ecodistricten: Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen. Deelrapport II: Afbakening van ecodistricten en ecoregio's: Verklarende teksten*.

Universiteit Antwerpen, KANTL 2013, *Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland vóór 1226*, door Maurits Gysseling (1960), bouwstoffen.kantl.be/tw/.

Vermeulen F. 1992, *Tussen Leie en Schelde: Archeologische inventaris en studie van de Romeinse bewoning in het zuiden van de Vlaamse Zandstreek*, Archeologische Inventaris Vlaanderen, Buitengewone reeks 1, Gent: Archeologische Inventaris Vlaanderen.

Geraadpleegde websites (laatste raadpleging 28/06/2017):

- <https://www.dov.vlaanderen.be>
- <https://www.geopunt.be>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://geo.onroenderfgoed.be>
- <https://maps.google.be>
- <http://gtb.inl.nl/>

- <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/>
- <http://www.dmgh.de>
- <https://www.cartesius.be>